

YÜKSEKÖĞRETİM DİSİPLİN SORUŞTIRMALARINDA SAVUNMA HAKKINA İLİŞKİN GÜNCEL GELİŞMELER

CURRENT DEVELOPMENTS REGARDING THE RIGHT TO DEFENSE IN HIGHER EDUCATION DISCIPLINARY INVESTIGATIONS

Lale Burcu ÖNÜT*

Özet: Savunma hakkına saygı ilkesi, disiplin hukukuna egemen ilkeler arasında yer almaktadır. Savunma hakkının soruşturulana şeklen değil, gerçek anlamda tanınmış olması gerekmektedir. Ancak savunma hakkı güvence altına alınırken savunmanın sınırlarına da dikkat edilmesi gerekir. Soruşturmada gizliliğin sağlanması amacıyla savunma hakkının ihlali veya savunma hakkının etkin kullanımının teminini sağlamak adına gizliliğin ihlali hukuka aykırı olacaktır. Yükseköğretim Kanunu'nda yer alan savunma hakkı kapsamında gözetilecek hususlara ilişkin düzenlemeler, savunma hakkının etkili şekilde kullanılmasına imkân vermedikleri, söz konusu düzenlemeler ile savunma hakkının güvence altına alınmasının mümkün olmadığı belirtilerek, Anayasa Mahkemesi'nin 13.10.2022 tarihli kararı ile iptal edilmiştir. İptal kararı sonrasında savunma hakkının etkin kullanımını sağlayacak yeni bir düzenleme henüz yapılmamıştır. Bu süreçte içtihatlarla geliştirilen esasların uygulanması önem arz etmektedir. Çalışmada yükseköğretim disiplin soruşturmasında savunma hakkı kavramı ve savunma hakkının sınırları güncel içtihatlar çerçevesinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Disiplin Soruşturması, Disiplin Yaptırımı, Savunma Hakkı, Soruşturmanın Gizliliği

Abstract: The principle of respect for the right to defense is among the dominant principles of disciplinary law. The right to defense should be granted to the person under investigation in a real sense, not formally. However, while the right to defense is guaranteed, the limits of defense must also be taken into consideration. Violation of the right to defense in order to ensure confidentiality in the investigation or violation of confidentiality to ensure the ef-

* Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı, burcu.onut@deu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9853-5238, Makalenin Gönderim Tarihi: 09.05.2024, Kabul Tarihi: 01.07.2024

fective use of the right to defense will be contrary to the law. The Constitutional Court annulled, with its decision dated 13.10.2022, the provisions of the Higher Education Act relating to issues to be respected within the framework of the right to defense, stating that they do not allow the effective use of the right to defense and that it is not possible to guarantee the right to defense with the said provisions. After the annulment decision, a new regulation guaranteeing the effective exercise of the right to defense has not yet been adopted. At this stage, it is important to apply the principles developed by jurisprudence. In this study, the concept of the right to defense and the limits of the right to defense in higher education disciplinary investigations were examined within the framework of current jurisprudence.

Keywords: Higher Education, Disciplinary Investigation, Disciplinary Sanction, Right to Defense, Confidentiality of the Investigation

GİRİŞ

Disiplin soruşturması, mevzuatta öngörülen usul izlenerek yürütülen, kurum düzeninin korunmasını amaçlayan ve neticesinde disiplin yaptırımına karar verilebilen bir süreçtir. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 53/b maddesinde, devlet ve vakıf yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarına uygulanabilecek disiplin yaptırımları belirtilmiş olup, öğretim elemanları dışında iş sözleşmesiyle çalışan personelin 4857 sayılı İş Kanunu ve iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesine tabi olduğu, üniversitede görevli memurlar hakkında ise 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun (DMK) 125. maddesinin uygulanacağı belirtilmiştir. Üniversitede görevli memurlara uygulanacak disiplin hükümleri bakımından DMK’nın yalnız 125. maddesine atıf yapılmıştır. Disiplin cezalarının çeşitleri ile ceza uygulanacak fiil ve haller başlıklı söz konusu düzenleme genel itibarıyla memurlara verilecek disiplin cezaları ile disiplin cezalarını gerektiren fiil ve halleri düzenlemektedir. Bu çerçevede üniversitede görevli devlet memurlarına uygulanacak yaptırım türleri ve yaptırımı gerektiren filler bakımından DMK m. 125’in uygulama alanı bulacağını, soruşturma usulü ve bu çerçevede savunma hakkı bakımından ise Yükseköğretim Kanunu’ndaki hükümlerin uygulanabileceğini belirtebiliriz. **Üniversitelerde** idari hizmet sözleşmesi ile **çalışan personel** bakımından ise 2023 yılı öncesinde DMK m. 4/B’de ve “Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar” da disiplin hükümlerine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemişti. DMK m. 125’te belirtilen disiplin yaptırımlarının uy-

gulanabileceğine ilişkin özel bir hüküm bulunmadığı gibi DMK'daki disiplin hükümlerine de atıfta bulunulmamıştı. DMK m. 4/B kapsamında istihdam edilen sözleşmeli personel için DMK'daki disiplin hükümlerinin doğrudan uygulanamayacağı, ancak "*referans norm*" olarak dikkate alınabileceği kabul edilmekteydi.¹ 7433 sayılı Kanun ile DMK m. 4/B'de değişiklik yapılarak, sözleşmeli personele memurların tabi olduğu disiplin hükümlerinin uygulanacağı kabul edilmiştir. Ancak söz konusu personelin kademe ilerlemesi söz konusu olmadığından kademe ilerlemesinin durdurulması yaptırımına, memur olmadıklarından memuriyetten çıkarma yaptırımına tabi olabilmeleri mümkün değildir. DMK m. 4/B uyarınca, belirtilen yaptırımları gerektiren durumlarda disiplin kurulu kararı alınarak atamaya yetkili amirin onayı ile sözleşmeli personelin görevine son verilir. Vakıf üniversitelerinde çalışan idari personel de iş sözleşmesi ile çalıştığından İş Kanunu, iş sözleşmesi veya toplu iş sözleşmesi uygulanacaktır.² Yükseköğretim kurumları öğrencilerinin disiplin işleri ise, 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinde düzenlenmektedir.³

Disiplin soruşturmasında, soruşturmacı görevlendirilmesine, savunma alınmasına, tanık dinlenmesine ilişkin işlemler ile soruşturma raporu gibi icrai nitelikte olmayan birçok hazırlık işlemi gerçekleştiri-

¹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, YD İtiraz No: 2013/357, T. 17.6.2013, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 12. D., E. 2014/7526, K. 2015/454, T. 18.02.2015, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 12. D., E. 2015/1695, K. 2015/4717, T. 09.09.2015, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 12. D., E. 2015/2005, K. 2015/5076, T. 08.10.2015, (www.kazanci.com.tr).

² Zehreddin Aslan/Halil Altındağ, Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 128, 134.

³ Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır. Anayasa Mahkemesi 08.09.2022 tarihli kararı ile Yükseköğretim Kanunu'nun 54. maddesinin a bendi ile 65. maddesinin a fıkrasının 9 numaralı alt bendinde yer alan "ile öğrencilerin" ibaresi iptal edilmiştir. Böylece öğrencilerin disiplin işlemleri ile ilgili hususların Yükseköğretim Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenmesini öngören kural iptal edilmiştir. Diğer bir ifade ile Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nin dayanağı iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi E.2022/54, K. 2022/99, T. 08.09.2022, RG, 20.09.2022, S. 31959; Anayasa Mahkemesi'nin kararı sonrasında, 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinde 02.02.2023 tarih ve 7437 sayılı kanun ile değişiklik yapılmıştır. RG, T. 09.02.2023, S. 32099. Söz konusu değişikliğin ardından Resmi Gazetede "Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Yönetmelik" yayımlanmıştır. RG, T. 11.03.2023, S. 32129.

lir.⁴ Bu işlemler idari yargıda dava konusu edilemez. Nitekim İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) m. 14 uyarınca ilk incelemede dilekçeler, idari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı yönünden de incelenir. Hazırlık işlemlerine karşı dava açılması durumunda İYUK m. 15/1-b uyarınca davanın reddine karar verilir. Her ne kadar savunma istemi ve savunma alınmasına ilişkin işlemler hazırlık işlemi niteliğinde olduklarından dava konusu olmasa da yaptırım kararına karşı dava açılabilir. Nitekim Anayasamızın 129/3. maddesinde de disiplin yaptırımlarının yargı denetimi dışında bırakılamayacağı belirtilmiştir. Yaptırım kararına karşı açılan davada ise re'sen inceleme ilkesi çerçevesinde mahkeme idareden soruşturma dosyasını ister ve savunmanın usulüne uygun alınıp alınmadığını da denetler.

Nitekim savunma hakkına saygı ilkesi disiplin hukukuna egemen olan ilkeler arasında yer almaktadır. Ceza hukukuna egemen olan ilkeler niteliğine uygun düştüğü ölçüde disiplin hukukunda uygulama alanı bulur.⁵ Savunma hakkına saygı ve gizlilik ilkeleri de bu ilkeler arasında yer almaktadır. Söz konusu ilkelerin uygulanmasında sağlanacak denge; hem soruşturmanın sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, hem de soruşturma neticesinde yaptırım kararı alınması durumunda idari yargıda açılacak dava bakımından önem arz etmektedir. Bu çerçevede savunma hakkının sınırsız olmadığını belirtebiliriz. Nitekim gizliliğin sağlanması amacıyla savunma hakkının ihlali veya savunma hakkının etkin kullanımının teminini sağlamak adına gizliliğin ihlali hukuka aykırı uygulamalara neden olacaktır. Ayrıca savunma sınırını

⁴ Oğuz Sancakdar/Lale Burcu Önüt/Eser Us Doğan/Mine Kasapoğlu Turhan/Serkan Seyhan, *İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, s. 365; Oğuz Sancakdar/Elif Altınok Çalışkan/Gizem Dursun Özdemir/ Serkan Seyhan/Pınar Yağcı/Egemen Karaca, *Disiplin Hukuku*, Turhan Kitabevi, Ankara 2022, s. 38; Lale Burcu Önüt, "Disiplin Soruşturması", *Hukuk Bilimleri Ansiklopedisi* (Ed. Özkaya/Erat/Çoban İnce/Duran), Nobel Yayınevi, Ankara 2022, s. 91-92.

⁵ Onur Karahanoğulları, "Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri", *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C.8, S. 3, 1999, s. 76-77; Cemil Kaya, "Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler", *Anıme İdaresi Dergisi*, C. 38, S.2, 2005, s. 86; Egemen Karaca, *Üniversitelerde Disiplin Rejimi*, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 129; Eser Us Doğan/Özge Yücel Dericiler, "Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karanesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelerinin Uygulanması", *ÇÜHFD*, C.5, S.1, Nisan 2020, s. 1097- 1099; Güven Süslü, "Disiplin Hukuku", *Hukuk Bilimleri Ansiklopedisi* (Ed. Özkaya/Erat/Çoban İnce/Duran), Nobel Yayınevi, Ankara 2022, s. 87; Önüt, "Disiplin Soruşturması", s. 91.

aşan ifadelerin de savunma hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi mümkün değildir.

Disiplin soruşturmasında savunma hakkına ilişkin güncel gelişmelerin değerlendirildiği çalışmamızda öncelikle yükseköğretim disiplin soruşturmasında savunma hakkı kavramı (I), ardından savunma hakkının sınırları (II) değerlendirilmektedir.

I. YÜKSEKÖĞRETİM DİSİPLİN SORUŞTIRMALARINDA SAVUNMA HAKKI KAVRAMI

A. Disiplin Soruşturmasında Savunma Hakkının Temel Mevzuat Dayanağı

Mevzuatımızda savunma hakkına ilişkin çok sayıda düzenleme bulunmaktadır. Örneğin; Anayasamızın hak arama hürriyeti başlıklı 36. maddesinde herkesin yargı mercileri önünde savunma hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Yargılama usullerini düzenleyen kanunlarımızda da savunmaya ilişkin hükümler yer almaktadır. Örneğin İYUK'ta dilekçelerin verileceği yerler, tebligat ve cevap verme, duruşma, dosyaların incelenmesi başlıkları altında savunmaya ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Ceza Muhakemesi Kanunu'nun birinci kitap altıncı kısmı da savunmaya ilişkindir. Savunma hakkı yalnız yargı mercileri önünde değil, idari merciler tarafından yürütülmekte olan soruşturmalar bakımından da önem arz etmektedir⁶.

Disiplin soruşturmasında savunma hakkı bakımından Anayasamızın 129/2. maddesinde "*Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez*" hükmü yer almaktadır. Söz konusu düzenleme ile disiplin soruşturmalarında savunma hakkı anayasal güvence altına alınmıştır⁷.

⁶ Bahtiyar Akyılmaz, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", *GÜHFD*, C.6, S.2, 2022, s. 253; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 44; Farklı görüşler için bkz. Sencer Abdullah Akkoyunlu, "Disiplin Soruşturmasında Memurun Savunma Hakkını Kullanımında İdarenin Uyması Gereken Esaslar", *DÜHFD*, C. 28, S. 48, Yıl 2023, s. 16-18.

⁷ Kaya, s. 81; Selman Sacit Boz, "Memur Disiplin Hukukuna Hâkim Olan Temel İlkeler", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.25, S.2, 2017, s. 25; Karaca, s. 130; Aslan/Altındağ, s. 108.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu m. 129/2’de “*Hakkında memurluktan çıkarma cezası istenen memur, soruşturma evrakını incelemeye, tanık dinletmeye, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir*”, savunma hakkı başlıklı 130. maddesinde “*Devlet memuru hakkında savunması alınmadan disiplin cezası verilemez. Soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun 7 günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan memur, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır*” hükmü yer almaktadır. Ancak söz konusu düzenlemeler savunma hakkının kapsamı konusunda ayrıntılı hükümler değildir.

Günümüzde Devlet Memurları Disiplin Yönetmeliği’nde⁸ ise, savunma hakkı bakımından ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir. Söz konusu yönetmeliğe göre soruşturmacının (*muhakkik*) savunma isteme yetkisi bulunmamaktadır. Yönetmeliğin savunma başlıklı 30. maddesinde, “(1) *Memura savunma hakkı tanınmadan disiplin cezası verilemez. Savunma, soruşturma sürecinin son aşamasında disiplin amiri tarafından istenir. (2) Savunma, memur hakkındaki iddialar, bu iddiaların dayandığı deliller, isnat edilen fiil veya hâllerin hukuki nitelendirmesi ve 657 sayılı Kanun’un 125 inci maddesinde sayılan fiil veya hâllerden hangisinin kapsamına girdiği bent ve alt bent belirtilerek istenir. (3) Memur, yetkili kurulun veya disiplin amirinin yedi günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapar. (4) Savunma istemine ilişkin yazıda, süresi içinde yapılmaması hâlinde savunma hakkından vazgeçilmiş sayılacağı belirtilir. (5) Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına ilişkin soruşturma süreci sonunda disiplin amiri savunmayı aldıktan sonra soruşturma dosyasını disiplin kuruluna gönderir. (6) Devlet memurluğundan çıkarma cezasına ilişkin soruşturma süreci sonunda disiplin amiri savunmayı aldıktan sonra ceza verilmesi gerektiği kanaatine varırsa soruşturma dosyasını, kanaatini içeren yazı ile birlikte yüksek disiplin kuruluna gönderir. Yüksek disiplin kurulunca, memurun sözlü veya yazılı olarak son savunması, 657 sayılı Kanun’un 129’uncu maddesinde tanınmış olan haklardan yararlanmasına imkân sağlanmak suretiyle ayrıca talep edilir*” hükmü yer almaktadır. Esasen söz konusu düzenlemeler içerik olarak yönetmelik öncesinde aşağıda belirtilen mahkeme içtihatlarında da vurgulanmaktaydı. İctihatlarda vurgulanan daha sonra yönetmelikte yer alan savunma hak-

⁸ RG, T. 30.04.2021, S. 31470.

kına ilişkin hususlar, idare hukukunun içtihatlarla gelişen bir hukuk dalı olduğunun somut bir örneğini oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği Memurları Statüsü'nün⁹ 6. bölümünde yer alan m. 86 da disiplin rejimine ilişkin olup, statünün 30 maddeden oluşan 9 numaralı ekinde soruşturma usulü düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, atamaya yetkili makam disiplin konseyine danışmadan uyarma ve kınama kararı alma yetkisine sahiptir. Söz konusu kararlar öncesinde ilgili memurun atamaya yetkili makam tarafından dinlenmesi gerekir (Ek 9 m. 11). Diğer yaptırım türlerini gerektiren durumlarda, atamaya yetkili makam iddiaları, ihlalin gerçekleştiği koşulları, ağırlatıcı ve hafifletici nedenleri içeren bir rapor hazırlar ve disiplin konseyine iletir. Konsey de bu raporu ilgili memura iletir (Ek 9 m. 12). Memura söz konusu raporun tebliğinden itibaren savunmasını hazırlaması için en az 15 günlük bir süre tanınır (Ek 9 m. 13/2). Memur, dosyasını isteme, aklanmasını sağlayacak olanlar dahil olmak üzere soruşturma ile ilgili tüm evrakların kopyasını alma hakkına sahiptir (Ek 9 m. 13/1). Soruşturma sırasında memurun kendi belirleyeceği bir kişinin yardımından yararlanabilmesi de mümkündür (Ek 9 m. 13/3). Memur konseyde savunmasını yazılı veya sözlü, bizzat veya belirlemiş olduğu temsilci aracılığıyla yapabilir (Ek 9 m. 16/1). Disiplin konseyi neticede, atamaya yetkili makam tarafından kendisine iletilen iddiaların gerçek olup olmadığı tespitini içeren ve önerdiği yaptırımı belirten gerekçeli bir görüş hazırlayarak atamaya yetkili makam ile soruşturulan memura iletir (Ek 9 m. 18). Atamaya yetkili makamın kararı öncesinde memurun dinlenmesi gerekir. Disiplin konseyinde savunma alınmış olması yeterli değildir. Memuru dinleyen atamaya yetkili makam yaptırım kararını disiplin konseyinin görüşünün kendisine iletiliği tarihten itibaren iki ay içinde gerekçeli olarak verecektir (Ek 9 m. 22/1).¹⁰

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun disiplin soruşturması ve savunma hakkı başlıklı 53/A maddesinde ise, "*Soruşturulana, iddialar*

⁹ Statü için bkz. JOUE, 27.04.2004, L.124/1-118; Statüde birçok kez değişiklik yapılmıştır. Son şekli için bkz. "<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX%3A31962R0031&qid=1713610594512>".

¹⁰ AB memurlarının disiplin soruşturmalarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Sylvain Dalle-Crode, *Le fonctionnaire communautaire: Droits, obligations et régime disciplinaire*, Bruylant, Bruxelles 2008; Lale Burcu Önüt, "Avrupa Birliği Personel Rejiminin Disiplin Hukuku Boyutu, *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 5, S.45, s. 23-39.

hakkında savunma imkânı tanınmadan disiplin cezası verilemez...Hakkında üniversite öğretim mesleğinden çıkarma ve kamu görevinden çıkarma cezası istenenler soruşturma evrakını inceleme, tanık dinletme, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir” hükmü yer almaktadır. Anayasa Mahkemesi kararı ile 2547 sayılı Kanun’un 53/A maddesinde yer alan savunma hakkı kapsamında gözetilecek hususlara ilişkin diğer düzenlemeler¹¹, “2547 sayılı Kanun kapsamında yürütülecek disiplin soruşturması bakımından, hakkında soruşturma yapılan kişiye çeşitli disiplin cezalarından biri verilmeden önce savunma hakkından bütün gerekleriyle birlikte yararlanmasını temin etmemektedir” denilmek suretiyle iptal edilmiştir.¹² İptal kararına ilişkin olarak aşağıda Anayasa Mahkemesi’nin yaklaşımı başlığı altında ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Anayasa Mahkemesi hukuki boşluk oluşmaması için kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından itibaren dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir, ancak çalışmayı hazırladığımız tarih itibarıyla henüz konuya ilişkin yeni bir düzenleme yapılmamıştır. Kanaatimizce savunma hakkı kapsamında gözetilecek hususlara ilişkin olarak içtihatlarla geliştirilen esasların Yükseköğretim Kanunu’nda yer alması uygun olacaktır. Ancak bu süreçte de aşağıda belirtilen içtihatlarla geliştirilen esasların uygulanması önem arz etmektedir.

¹¹ Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilen savunma hakkına ilişkin Yükseköğretim Kanunu’ndaki düzenlemeler şöyledir: “a)...Soruşturmayı yapanın yedi günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen tarihte geçerli bir mazereti olmaksızın savunmasını yapmayan, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır. b) Savunmaya davet yazısında hakkında disiplin soruşturması açılan fiilin neden ibaret bulunduğu, savunmasını belirtilen sürede yapmadığı takdirde savunmasından vazgeçmiş sayılacağı bildirilir. c) Disiplin cezası vermeye yetkili makamlar gerek görürse, isnat edilen fiil ve soruşturma raporunda önerilen disiplin cezasını da belirtmek suretiyle, bu maddedeki esaslar çerçevesinde (a) ve (b) bentlerindeki usule göre tekrar savunma isteyebilir”. Anayasa Mahkemesinde iptal davası, söz konusu düzenlemede yer alan, “Soruşturmayı yapanın”, “verdiği”, “gerek görürse”, “tekrar”, “isteyebilir” ifadeleri nedeniyle açılmıştır. Anayasa Mahkemesi’ne itirazın temel gerekçesi, soruşturmayı yapanın soruşturma dosyası tamamlanmadan kişilerden savunma istemesinin, isnat edilen eylem ve ceza konusundaki belirsizlik nedeniyle etkili savunma yapma hakkının ihlaline yol açması ve yaptırım kararı alma yetkisine sahip makamlara tanınan takdiri yetki ile bu eksikliğin giderilememesidir.

¹² Anayasa Mahkemesi, E. 2022/87, K. 2022/121, T. 13.10.2022, RG, T. 02.02.2023, S. 32092.

Fransız Eğitim Kodu'nda¹³ da yükseköğretim kurumundaki disiplin sürecine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Söz konusu düzenlemelere göre, personel hakkında soruşturma açılıp, disiplin kuruluna hakkında soruşturma açılan kişinin ismini, adresini, statüsünü, isnat edilen fiilleri içeren belge tüm destekleyici belgeler eşliğinde gönderildiğinde, kurul başkanı bu belgelerin örneğini soruşturulana iletir, açıklamalarını sunması için süre verir ve kendi belirleyeceği bir danışmandan yardım alabileceğini bildirir. Bu aşamada tarafların açıklamaları ile açıklamalara ekli belgelerin teatisi sağlanır. Kurul başkanı, her olay için soruşturma komisyonu görevlendirir. Komisyon, soruşturulanı ayrıca açıklamalarını sunması için davet eder. Sözlü aşamada taraflar ve tanıklar da dinlenir. Komisyon önündeki sözlü aşama tutanak altına alınır. Komisyon tarafından rapor hazırlanır. Raporda, yürütülen işlemler, olayların özeti, soruşturmayı başlatan makamın ve soruşturulanın açıklamaları yer alır. Söz konusu rapor ve varsa ek raporlar oturumdan en az on beş gün önce taraflara iletir. Disiplin kurulu başkanı karar oturumunun tarihini belirler ve yetkili heyeti toplar. Taraflara en az on beş gün önce çağrı iletir. Soruşturulan oturumda sözlü açıklamalarını sunabilir ve tanıklarını belirtebilir. Bu aşamada soruşturulan kendi belirleyeceği üçüncü bir kişiden yardım alabilir. Oturum sonrasında gerekçeli karar alınır. Yaptırım kararı ilgiye tebliğ edilir. Bildirimde karara karşı başvuru yolları ve itiraz süreci belirtilir (m. R712-29- m. R712-41).

Ülkemizde yükseköğretim öğrencileri disiplin soruşturmalarında savunma hakkı ise 2547 sayılı Kanun'un 54/5. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemede, *"a) Hakkında disiplin soruşturması açılan öğrenciye isnat edilen suçun neden ibaret olduğu, savunmasını yapacağı tarihten en az yedi gün önce yazılı olarak bildirilir; ayrıca öğrenci bilgi sistemi üzerinden veya elektronik posta ya da kısa mesaj ile de bildirilebilir. Bu yazıda; öğrenciden belirtilen gün, saat ve yerde savunmasını yapmak üzere hazır bulunması istenilir. b) Savunma yapmak üzere gelen kişi, savunmasını sözlü olarak yapabileceği gibi yazılı olarak da sunabilir. Yazılı savunma sunulduktan sonra soruşturmacı öğrenciye ek sorular yöneltebilir. c) Öğrenciye gönderilecek davetiyede; çağrıya özürsüz olduğu*

¹³ Code de l'éducation, "https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006071191/", 25.04.2024.

halde uymadığı veya özrünü zamanında bildirmediği takdirde, savunma hakkından vazgeçmiş sayılacağı ve mevcut delillere dayanılmak suretiyle hakkında gerekli kararın verileceği belirtilir. c) Geçerli bir özür bildiren veya mücbir sebep dolayısıyla davete uymadığı anlaşılan öğrenciye uygun bir süre verilir. Tutuklu öğrencilere savunmalarını yazılı olarak gönderebilecekleri bildirilir. d) Soruşturma öğrencinin kendini gereği gibi savunmasına imkân verecek şekilde yürütülür” hükmü yer almaktadır. Söz konusu düzenleme Anayasa Mahkemesi tarafından dayanağı iptal edilen Öğrenci Disiplin Yönetmeliği’ndeki düzenlemeye benzetilmektedir. Yönetmelikteki düzenlemeden farklı olarak kanunda isnat edilen suçun yazılı bildirimine ek olarak öğrenci bilgi sistemi üzerinden veya elektronik posta ya da kısa mesaj ile de bildirilebileceği belirtilmiştir. Elden veya adrese bildirim yoluyla tebligat yapılmadığında, ilan yoluyla tebligat yapılabilmesi de mümkündür.¹⁴

Fransız Eğitim Kodu’nda da yükseköğretim kurumu öğrencilerinin disiplin sürecine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır (m. R.811-10 m. R.811-42). Soruşturma sürecinde savunma hakkına ilişkin düzenlemeler de bu kapsamdadır. Söz konusu düzenlemelere göre, disiplin kuruluna hakkında soruşturma açılan kişinin ismini, adresini, statüsünü, isnat edilen fiilleri içeren belge tüm destekleyici belgeler eşliğinde gönderildiğinde, kurul başkanı bu belgelerin örneğini soruşturulana, soruşturulanın küçük olması durumunda veli veya vasisine iletir, yazılı açıklamalarını sunması için süre verir ve kendi belirleyeceği bir kişiden yardım alabileceğini, raportörden sözlü olarak dinlenmesini talep edebileceğini, soruşturma sürecinde dosyaya ilişkin bilgi edinebileceğini bildirir. Raportör tüm soruşturma işlemlerini tek başına gerçekleştirir. Soruşturma raporunda olayların özeti ve soruşturmada sunulan açıklamalar yer alır. Soruşturma raporu disiplin komisyonu başkanına iletir (m. R.811-26 m. R.811-29). Söz konusu düzenlemelere göre, raportör soruşturulandan yazılı açıklamalarını alacaktır. Soruşturulanın talebi halinde, sözlü açıklama sunması mümkündür. Soruşturma sürecinde, soruşturulan kendi belirleyeceği üçüncü bir kişiden yardım alabilir. Bu kişinin avukat olma zorunluluğu bulunmamakta-

¹⁴ Bahattin Duman, Yükseköğretim Ceza ve Disiplin Soruşturması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 426-427.

dır.¹⁵ Hazırlanan rapor sonrasında komisyon toplantısından en az on beş gün önce soruşturulan davet edilir. Davette, toplantıdan en az on gün önce başlamak üzere soruşturulanın ve temsilcisinin soruşturma raporunu ve dosyayı inceleme hakkına sahip olduğu belirtilir. Davette, toplantıda soruşturulan veya temsilcisi tarafından sözlü olarak da açıklamaların sunulabileceği belirtilir (m. R.811-31).

B. Savunma Hakkının Tanımı

Savunma hakkı, disiplin soruşturmasında geniş anlamda savunma ve dar anlamda savunma olarak iki şekilde tanımlanabilir. Disiplin soruşturmasında geniş anlamda savunma, isnadın bildirilmesini, soruşturma sürecinde soruşturma dosyasını incelemeyi, örnek almayı, tanık dinletmeyi ve bilgi sahibi olmayı kapsar. Fransa'da da, isnadın bildirilmesi gerektiği, kamu görevlisinin dosyaya erişim hakkına sahip olduğu, bu konuda idarenin kamu görevlisini bilgilendirmesi gerektiği, soruşturulanın dosyadan örnek alabileceği, tanık dinletebileceği, soruşturma sürecinde kendi belirleyeceği üçüncü bir kişiden yardım alabileceği kabul edilmektedir.¹⁶ Kişinin dosyaya erişimi ve daha genel olarak savunma hakkı kişinin kendisiyle ilgili kararların alınması sürecine katılımını sağlamaktadır.¹⁷ Geniş anlamda savunmanın, talebi reddetme hakkı ile kararın değiştirilmesi için hukuki başvuru imkânının mevcudiyetini de kapsadığı belirtilebilir.¹⁸ Esasen Yükseköğretim Kanunu'nda, hakkında üniversite öğretim mesleğinden çıkarma ve kamu görevinden çıkarma yaptırımları istenenler bakımından soruşturma evrakını inceleme, tanık dinletme, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak soruşturulan veya vekili tarafından savunma yapılması hakkı açıkça düzenlenmiştir. Diğer yaptırım türleri bakı-

¹⁵ Maître Dakos, "Vous êtes étudiant et faites l'objet d'une procédure disciplinaire : les 5 choses à savoir", "<https://www.alexia.fr/fiche/10531/vous-etes-etudiant-et-faites-l-objet-d-une-procedure-disciplinaire-les-5-choses-a-savoir.htm>", 25.04.2024.

¹⁶ André Maurin, Droit administratif, Dalloz, Paris 2007, p. 264-265; Pascale Gonod/ Fabrice Melleray/ Philippe Yolka, Traité de droit administratif, T.2, Dalloz, Paris 2011, p. 391, 392; Pierre Tifine, Droit administratif français, EJFA, 2012, p. 318; Didier Truchet, Droit administratif, Puf, Paris 2017, p. 166-167, 253.

¹⁷ Truchet, p. 149.

¹⁸ Karaca, s. 130; Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 510; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 43.

mından açıkça düzenlenmemiş olsa da soruşturma evrakını incelemeyi, tanık dinletmeyi veya vekilin savunma sırasında bulunmasını yasaklayan bir kanun hükmü de bulunmamaktadır. Yasaklayıcı nitelikte açık kanun hükmü olmayan durumlarda da mevzuat hükümlerinin anayasal ilkeler gözetilerek yorumlanması gerekmektedir.¹⁹ Savunma hakkına saygı ilkesi uyarınca, hakkında üniversite öğretim mesleğinden çıkarma ve kamu görevinden çıkarma yaptırımları dışında yaptırım istenenler de bu haklara sahip olabilmelidir.²⁰ Nitekim Danıştay kararlarında da disiplin soruşturması altındaki kişinin veya hakkında tamamlanmış disiplin soruşturması bulunan kişinin, soruşturma çerçevesinde ihtiyaç duyduğu belgeleri bizzat veya avukatı vasıtasıyla inceleyebileceği Avukatlık Kanunu'nun avukatlığın amacı başlıklı 2. maddesine atıfta bulunularak belirtilmiştir.²¹ Ayrıca 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 4. maddesine göre de herkes, bilgi edinme hakkına sahiptir. Ancak bilgi edinme hakkının da sınırları bulunmaktadır. Kurum ve kuruluşlar bilgi edinme kanununda yer alan istisnalar dışındaki her türlü bilgi veya belgeyi talepte bulunanların yararlanmasına sunmak ve bilgi edinme başvurularını etkin, süratli ve doğru sonuçlandırmak için gerekli idari ve teknik tedbirleri alma yükümlülüğü altındadır (4982 sayılı Kanun m. 5). Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun dördüncü bölümü ise bilgi edinme hakkının sınırlarına ilişkindir. Bu bölümde idari soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler başlıklı düzenlemeye de yer verilmiştir. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 19. maddesi uyarınca, disiplin soruşturması ile ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması durumunda "...a) Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak, b) Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak, c) Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, d) Gizli kalması gereken bilgi kaynağının

¹⁹ Anayasa Mahkemesi, Arif Huseynli ve diğerleri, Başvuru no. 2019/39033, T. 28.06.2022, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>); Anayasa Mahkemesi, Tural Balayev ve diğerleri, Başvuru no. 2019/42294, T. 01.02.2023, (<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>).

²⁰ Boz, s. 29-30; Karaca, s. 140, 176-177; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 58; Duman, s. 278; Son yıllarda CMK'da yer alan müdafî yardımından yararlanmaya ilişkin hükümler kıyasen uygulanarak, disiplin soruşturamalarında da savunmalarda avukat bulundurulmasına imkân tanındığı yönünde bkz. Aslan/Altındağ, s. 112.

²¹ Danıştay 10. D., E. 2012/6939, K. 2016/186, T.15.01.2016.

açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek, bilgi veya belgeler” kanun kapsamı dışındadır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 30. maddesindeki düzenleme de benzer niteliktedir. Özetle söz konusu düzenlemeler uyarınca disiplin soruşturması ile ilgili olan ancak açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde kişilerin veya soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, gizli bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya bu tür bilgi ve bilgi kaynağının elde edilmesini güçleştirecek, özel hayata müdahale sonucu doğuracak ve bu çerçevede örneğin kişisel verilerin ihlaline neden olacak bilgi ve belgeler istenemez.²²

Dar anlamda savunma ise iddia karşısında soruşturulan veya vekili tarafından yapılan yazılı veya sözlü savunmayı ifade eder.²³ Yükseköğretim disiplin soruşturmalarında savunma istenirken iddialar ile dayandığı deliller sunulmalı, isnat edilen fiillerin hukuki nitelendirilmesi yapılmalı ve soruşturulana savunmasını hazırlaması için yedi günden az olmayan bir süre tanınmalıdır. Savunma süresi verip vermemeye veya mevzuatta öngörülen asgari savunma süresinin tanınması bakımından idarenin takdir yetkisi bulunmamaktadır.²⁴ Mevzuatta öngörülen süre asgari savunma süresi olup, daha uzun bir süre verilebilmesi de mümkündür.²⁵ Mazereti bulunmamasına rağmen tanınan

²² Özel hayatın korunması hakkı ile kişisel verilerin korunması hakkı bağlantılıdır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde de kişisel verilerin korunması hakkına açıkça yer verilmemiş olmasına karşın, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarında kişisel verilerin korunması, Sözleşmenin özel hayatın ve aile hayatının korunması başlıklı 8. maddesi kapsamında ele alınmaktadır. Oğuz Şimşek, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta, İstanbul 2008, s. 30-38; Cemal Başar, Türk İdare Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 176-187. Örneğin bkz. AİHM, YY. v. Rusya, Başvuru no. 40378/06, T. 23.02.2016, “<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-161048>”, p. 38; AİHM, Mockutė v. Litvanya, Başvuru no. 66490/09, T.27.02.2018, “<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-181202>”, p. 95.

²³ Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 510; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 43.

²⁴ Anayasa Mahkemesi, E. 2022/87; K. 2022/121, 13.10.2022, p. 17, RG, T. 02.02.2023, S. 32092.

²⁵ Akyılmaz, s. 255; Kaya, s. 82; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 49.

süre içinde savunma yapılmaması durumunda savunma hakkından vazgeçilmiş sayılacağı ve bu durumda dosyada yer alan bilgi ve belgelere göre değerlendirme yapılacağı da soruşturulana bildirilmelidir.²⁶

Yaptırım kararına karşı açılan bir iptal davasında, yaptırım kararının hukuka uygunluğu mahkeme tarafından yetki, şekil, sebep, konu, amaç unsurları bakımından değerlendirilmekte olup, disiplin soruşturmasında savunmanın usulüne uygun alınmamış olması yaptırım kararının şekil unsuru bakımından iptal edilmesine neden olur.²⁷ Usulüne uygun savunma alınması aynı zamanda hukuki güvenlik ilkesinin de bir gereğidir.²⁸ Yükseköğretim disiplin soruşturmasında savunma hakkının usulüne uygun olarak tanınmaması nedeniyle iptal kararı verildiğinde idare, kararın kendisine ulaştığı tarihten itibaren kalan zamanaşımı süresi içerisinde, zamanaşımı süresinin dolması veya üç aydan daha az süre kalması durumunda en geç üç ay içerisinde karar gerekçesini dikkate alarak yeniden yaptırım kararı alabilir (2547 sayılı Kanun m. 53/C).

C. Güncel İçtihatlar Çerçevesinde Savunma Hakkının Kapsamı

1. Anayasa Mahkemesi'nin Yaklaşımı

2547 sayılı Kanun'un 53/A maddesinde yer alan savunma hakkı kapsamında gözetilecek hususlara ilişkin düzenlemeler, Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş ve kararın Resmî Gazete'de yayınlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir.²⁹ Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı öncesinde 2547 sayılı Kanun'un 53/A maddesinde "a)....Soruşturmayı yapanın yedi günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen tarihte geçerli bir mazereti

²⁶ Savunma isteminde yer alacak hususlara ilişkin olarak ayrıca bkz. Boz, s. 26-27.

²⁷ Karaca, s. 131; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 46; Şekil unsurunun usulü de kapsadığı doktrinde genellikle kabul edilmektedir. Günday Metin, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara 2011, s.144; Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 333; Ali Ulusoy, Türk İdare Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2023, s. 423; Farklı yönde bkz. Kemal Gözler, İdare Hukuku, C.1, Ekin Basım Yayın, Bursa 2019, s. 937.

²⁸ Danıştay 5. D., E. 2016/16509, K. 2018/5060, T. 25.01.2018, (www.kazanci.com.tr).

²⁹ Anayasa Mahkemesi, E. 2022/87, K. 2022/121, T. 13. 10.2022, RG, T. 02.02.2023, S. 32092.

olmaksızın savunmasını yapmayan, savunma hakkında vazgeçmiş sayılır. b) Savunmaya davet yazısında hakkında disiplin soruşturması açılan fiilin neden ibaret bulunduğu, savunmasını belirtilen sürede yapmadığı takdirde savunmasından vazgeçmiş sayılacağı bildirilir. c) Disiplin cezası vermeye yetkili makamlar gerek görürse, isnat edilen fiil ve soruşturma raporunda önerilen disiplin cezasını da belirtmek suretiyle, bu maddedeki esaslar çerçevesinde (a) ve (b) bentlerindeki usule göre tekrar savunma isteyebilir” hükmü yer almaktaydı.

Somut norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi’ne iletilen olayda, hakkında aylıktan kesme disiplin yaptırım kararı verilen öğretmen görevlisinin yaptırım kararının iptali istemiyle açtığı davada itiraz konusu kuralların Anayasa’ya aykırı olduğu kanaatinde olan Mahkeme söz konusu kuralların iptali için Anayasa Mahkemesi’ne başvurmuştur.

Anayasa Mahkemesi’ne itirazın temel gerekçesi, soruşturmayı yapanın soruşturma dosyası tamamlanmadan kişilerden savunma istemesinin, isnat edilen eylem ve ceza konusundaki belirsizlik nedeniyle etkili savunma yapma hakkının ihlaline yol açması ve yaptırım kararı alma yetkisine sahip makamlara tanınan takdiri yetki ile bu eksikliğin giderilememesidir.

Anayasa Mahkemesi, kanundaki “soruşturmaya yapan” kavramını soruşturmacı olarak kabul etmiştir³⁰. Kararda, Anayasa m. 129/2 ile savunma hakkının güvence altına alındığı, söz konusu güvencenin gereklerinin yerine getirilebilmesi için savunma hakkının soruşturulana şeklen değil, gerçek anlamda sağlanmış olması gerektiği, bu çerçevede soruşturulana isnadın bildirilmesi, bu bildirimde isnadın sebebi diğer bir ifade ile hangi fiilin nerede ve ne zaman işlendiği ile niteliğinin diğer bir ifade ile fiilin hukuki yönden nitelendirilmesinin (fiilin hangi normu ihlal ettiğinin) yer alması gerektiği belirtilmiştir. Ancak iptal edilen m. 53/A-1-b’e göre savunmaya davet yazısında yalnızca soruşturmaya konu fiilin neden ibaret bulunduğu belirtilecektir. Söz konusu düzenlemede savunma hakkına ilişkin güvencenin gereklerinin karşılanmasını sağlayacak şekilde bir davet yazısı zorunluluğu öngörülmemiştir. Mahkeme iptal edilen düzenlemeler uyarınca, soruşturma dosyasının

³⁰ Duman, s. 276.

olgunlaşmadığı bir aşamada da savunma istenebileceğini, soruşturmacının savunmaya davet yazısında yalnızca soruşturma açılmasına neden olan iddia çerçevesinde bildirimde bulunmasının yeterli görül- düğü, bu çerçevede isnadın sebebi bakımından bile yeterli bilgilendir- me yapılmamasına imkân tanındığı, yaptırım kararı vermeye yetkili makamların takdiri olarak isteyebilecekleri savunma için önerilen disiplin cezasının belirtilmesi kuralına karşın soruşturmacının davet yazısında isnadın hukuki yönden nitelendirilmesine ilişkin bildirim- de bulunmayacağını belirtmiştir. Kararda sonuç olarak soruşturmacı tarafından gönderilen savunmaya davet yazısının içeriğinin “...kişinin isnattan haberdar olmasını sağlamaya, dolayısıyla Anayasa’nın 129. madde- sinin ikinci fıkrası anlamında savunma hakkını etkili bir şekilde kullanmasına elverişli...” olmadığı, yaptırım kararı verilmeden önce savunma hakkı- nın etkili şekilde kullanılmasına imkân verecek şekilde soruşturulananın tekrar dinlenilmesinin telafi imkânı sağlayabileceği, ancak “...disiplin cezası vermeye yetkili makamlara gerek görmeleri halinde tekrar savunma is- teme yetkisinin soruşturma dosyası tamamlanıp teslim edildikten sonra veril- diği...yetkinin takdiri nitelikte olduğu...soruşturma dosyasının tesliminden sonra fakat disiplin cezası verilmeden önce ilgili makamlara tekrar savunma isteme yetkisinin takdiri olarak verilmesiyle de soruşturulananın savunma hak- kının güvence altına alınmasının mümkün olmadığı...” belirtilmiştir. Bu çerçevede kanunda savunma hakkının etkili bir şekilde kullanılmasına imkân veren bir düzenlemenin yapılması gerekmektedir.

2. Danıştay’ın Yaklaşımı

Savunma hakkının usulüne uygun bir şekilde tanınması bakımın- dan; soruşturulana savunma istem yazısının usulüne uygun tebliğini iz- leyen günden itibaren yedi günden az olmamak kaydıyla savunmasını hazırlaması için makul bir süre verilmesi ve savunma istem yazısında soruşturulana hangi fiil ile itham edildiğinin açık bir şekilde belirtilmesi, fiilin hukuki nitelendirmesinin yapılması, diğer bir ifade ile fiilin mev- zuattaki fiil veya hâllerden hangisinin kapsamına girdiğinin belirtilmesi ve iddiaların dayandığı delillerin soruşturulana verilmesi önem arz et- mektedir. Bu çerçevede örneğin soruşturulana 22 Ocak 2023 tarihinde savunma istem yazısı iletilmişse savunması en erken 30 Ocak 2023 tari- hinde alınabilecektir. Soruşturulana hangi fiil ile itham edildiğinin açık bir şekilde belirtilmesi, itham edildiği fiilin hukuki nitelendirmesinin

yapılabilmesi, diğer bir ifade ile fiilin mevzuattaki fiil veya hâllerden hangisinin kapsamına girdiğinin belirtilmesi ise ancak soruşturma raporu hazırlandıktan sonraki savunma istemi ile mümkün olabilir. Nitekim disiplin yaptırım önerisinin yer aldığı soruşturma raporunda bu hususlara yer verilmektedir. Soruşturma emrinde yaptırım türüne yer verilmesi veya yaptırım türünün yer aldığı düzenleme ile ilintilendirme peşin hüküm olarak değerlendirilecektir. Soruşturmacı tarafından ifadeye çağrı sırasında da tüm bu hususlarda dosya henüz olgunlaşmadığından netlik oluşmamış olabileceği gibi bu aşamada iddiaların dayandığı delillerin soruşturulana verilmesi, soruşturmanın, soruşturmacının veya üçüncü kişilerin güvenliğini tehlikeye düşürebileceği gibi, gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi kaynaklarının temininin güçleşmesine de neden olabilir. Ayrıca deliller tamamen toplanmadan isnatta bulunulması ve fiilin hukuki nitelendirmesinin yapılması hukuka aykırı olacaktır.³¹ Bu çerçevede yükseköğretim disiplin soruşturmaları bakımından soruşturmacının ifade, yaptırım kararı almaya yetkili makamların savunma almasına yönelik düzenleme yapılması yararlı olacaktır.³² İfade ile savunmanın farklı olduğunu belirtmemiz gerekir. İfade başlangıçta bilgi alınması anlamına gelmekte olup, soruşturulana ayrıca savunma imkânı tanınmalıdır.³³ Soruşturmacı tarafından ifade alındıktan sonra dosyadaki deliller bir bütün olarak değerlendirilecek ve yaptırım önerisinin yer aldığı soruşturma raporu hazırlanacaktır. Soruşturma raporunun düzenlenme-

³¹ Akkoyunlu, s. 25.

³² Duman, s. 277.

³³ Karahanoğulları, s. 69; Karaca, s. 131; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 46; Akkoyunlu, s. 59; Dosya oluşturulduktan ve nihai rapor yazılmasın önce savunma hakkı tanınması gerektiği yönünde bkz. Oğuz Sancakdar, Disiplin Yaptırımı Olarak Devlet Memuriyetinden Çıkarma ve Yargısal Denetimi, Yetkin Yayınları, Ankara 2001, s. 305; Müfettişler veya soruşturmacılar tarafından alınan savunmanın soruşturmaya açıklık getirmeye yönelik olduğu ve DMK m. 130 çerçevesinde savunma sayılamayacağı yönünde bkz. İsmet Giritli/Pertev Bilgen/Tayfun Akgüner, İdare Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2006, s. 621; DMK m. 130'da yer alan "soruşturmayı yapan" kavramının yaptırım kararı vermeye yetkili makam olarak anlaşılması gerektiği, müfettiş veya soruşturmacının böyle bir yetkisi olmadığı yönünde bkz. Oğuz Sancakdar, Memur Hukuku, Anadolu Üniversitesi yayını, Eskişehir 2011, s. 151; Soruşturma sırasında memurun savunmasının alınmayacağı, sadece ifadesinin saptanacağı yönünde bkz. Yahya Kazım Zabunoğlu, İdare Hukuku, C.1, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s. 674.

sinden sonra disiplin cezasına ise karar verilmeden önce savunmanın usulüne uygun alınması güncel içtihatlar çerçevesinde önemlidir. Bu durumda savunma önerilen yaptırımın türüne göre mevzuatta yetkili kılınan makam tarafından alınacaktır. Savunma hakkının gerçek anlamda tanınması, hakkın yaptırım kararı veren makam önünde kullanılmasına bağlıdır.³⁴ Savunmanın karar almaya yetkili makam tarafından alınması vicahilik, doğrudanlık ilkelerinin uygulanması bakımından da daha güvenceli bir usuldür.³⁵ Bu çerçevede örneğin 2547 sayılı Kanun m. 53/Ç uyarınca kınama yaptırımına karar verme yetkisini haiz Fakülte Dekanı, soruşturma raporunda kınama yaptırımı önerildiğinde savunmayı alacak, soruşturma raporunda aylıktan kesme yaptırımı önerisine yer verildiğinde soruşturulanın görevli olduğu birim disiplin kurulu tarafından savunma alınacaktır. Devlet memurları bakımından ise, uyarı, kınama, aylıktan kesme kararı disiplin amirleri tarafından, kademe ilerlemesinin durdurulması yaptırımı memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra atamaya yetkili amirler, il disiplin kurulu kararına dayanan hallerde Valiler tarafından alınacak olmasına karşın Devlet Memurları Disiplin Yönetmeliği uyarınca kademe ilerlemesinin durdurulması yaptırımları bakımından da savunma disiplin amiri tarafından alınacak, memuriyetten çıkarma yaptırımında disiplin amiri tarafından savunma alındıktan sonra, son savunma yüksek disiplin kurulu tarafından alınacaktır. Söz konusu yönetmelik öncesinde verilen aylıktan kesme yaptırımının iptali istemiyle açılan davaya ilişkin Danıştay kararında ise soruşturmacı tarafından usulüne uygun savunma alınmış olması durumunda son savunma alınmadığı gerekçeyle iptal kararı verilmesinin hukuka uygun olmadığı kabul edilmiştir. Kararda, "...soruşturmaya yapan muhakkik tarafından davacının usulüne uygun savunması alınarak disiplin cezası vermeye yetkili amir tarafından disiplin cezası verildiği anlaşıldığından... davacının son savunmasının alınmadığı gerekçeyle aksine verilen kararda hukuki isabet bulunmadığı" belirtilmiştir.³⁶

Savunma istem yazısında disiplin suçunu oluşturan fiilin açık bir şekilde belirtilmesi, soruşturmaya konu fiilin hukuki nitelendirmesinin yapılması, fiilin mevzuattaki fiil veya hâllerden hangisinin kap-

³⁴ Akyılmaz, s. 255-256; Karaca, s. 133; Duman, s. 270, 277.

³⁵ Karaca, s. 175; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 47.

³⁶ Danıştay 16. D., E. 2015/4326, K. 2015/2271, T. 30.04.2015, (www.kazanci.com.tr).

samına girdiğinin belirtilmesi, diğer bir ifade ile disiplin suçu oluşturan fiilin hangi disiplin kurallarını ihlal ettiğinin ortaya konulması, soruşturmacının önerdiği disiplin cezasının belirtilmesi³⁷ ve iddiaların dayandığı delillerin soruşturulanın savunma yapmasına imkân tanıyacak şekilde verilmesi gerekmektedir.³⁸

Danıştay kararlarında da savunma istem yazısında bulunması gereken unsurlar belirtilmiştir. Danıştay'ın kademe ilerlemesinin durdurulması yaptırımını konu edinen bir kararında, “...Disiplin hukukunda; kamu görevlisinin disiplin cezasıyla cezalandırılmadan önce savunması alınırken disiplin suçunu oluşturan eylemi açık bir şekilde belirlenmeli ve savunma istem yazısında belirtilmeli, disiplin suçunu oluşturan eyleminin hangi disiplin kurallarını ihlal ettiği ortaya konulmalıdır. Aksi durumda soruşturulan kişinin Anayasa ile güvence altına alınan savunma hakkı kısıtlanmış olacaktır” ifadesine yer verilmiştir.³⁹ Danıştay'ın aylıktan kesme yaptırımını konu edinen bir kararında ise, “...savunma istem yazısında gerek savunma süresi gerekse disiplin suçunu oluşturan eylem ya da eylemler açık bir şekilde belirtilmeli, disiplin suçu oluşturan eyleminin hangi disiplin kurallarını ihlal ettiği ortaya konulmalıdır. Bunun için de, disiplin soruşturmasıyla ilgili tüm hukuki delillerin toplanması ve soruşturmanın usulüne

³⁷ Akkoyunlu, s. 27; Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 2011 tarihli bir kararında, savunma hakkının hukuka uygun şekilde kullanılabilmesi için ilgili kamu görevlisinin önerilen disiplin cezasını da bilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. DİDDGK, E. 2007/1846, K. 2011/66, T. 17.02.2011, (www.kazanci.com.tr). Aksi yönde bir Danıştay kararında ise, “Disiplin cezası ile cezalandırılması için hakkında soruşturma açılan kamu görevlisinin savunması alınırken disiplin suçunu oluşturan eylemlerin açık bir şekilde belirtilmesi bir zorunluluktur. Ancak, bu eylemler nedeniyle hangi disiplin cezasının teklif edildiğinin belirtilmemiş olmasının savunma hakkını kısıtladığını kabul etmek mümkün değildir. Zira, soruşturma raporunda getirilen teklif, disiplin cezasını verecek makam için bağlayıcı nitelikte olmadığı gibi, davacının vereceği savunma, disiplin raporuyla birlikte değerlendirildikten sonra davacıya ceza verilip verilmeyeceğine veya ceza verilecekse hangi ceza ile cezalandırılacağına karar vereceği açıktır” hükmüne yer verilmiştir. Danıştay 12. D. E. 2015/1023, K. 2015/5293, T. 15.10.2015, (www.kazanci.com.tr); Kaya da memura isnat edilen fiil dışında, bu fiilin kanunun hangi maddesini ihlal ettiğinin ve verilmesi düşünülen disiplin cezasının hangisi olduğunun belirtilmesine gerek olmadığını, ortada henüz bir isnat olduğunu ve davet yazısının ceza tehdidi içermemesi gerektiğini belirtmektedir. Kaya, s. 81-82.

³⁸ Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 509.

³⁹ Danıştay 12. D., E. 2013/10617, K. 2016/6891, T. 28.12.2016, (www.kazanci.com.tr).

uygun olarak tamamlanması gerekmektedir...” denilmiştir.⁴⁰ Danıştay’ın aylıktan kesme yaptırımını konu edinen bir başka kararında da, “Disiplin cezasıyla cezalandırılması için hakkında soruşturma açılan kamu görevlisinin savunması alınırken disiplin suçunu oluşturan eylemi açık bir şekilde belirlenmeli, disiplin suçu oluşturan eyleminin hangi disiplin kurallarını ihlal ettiği ortaya konulmalıdır. Bunun için de disiplin soruşturmasıyla ilgili tüm hukuki delillerin toplanması ve soruşturmanın tamamlanması gerekmektedir. Aksi durumun, hangi disiplin suçunu, ne zaman ve ne şekilde işlediği tam olarak ortaya konulamayan ilgilinin Anayasa ile güvence altına alınan savunma hakkını kısıtlayacağı açıktır” gerekçesine yer verilmiştir.⁴¹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu’nun bir kararında da, “Anayasa hükmü, gerekçesi ve Anayasa Mahkemesi kararı karşısında, disiplin cezaları ile ilgili olarak savunma hakkı kullandırılmadan disiplin cezası verilmesinin hukukten olanaklı olmadığı; savunma hakkının hukuka uygun şekilde kullanılabilmesi için de, ilgili kamu görevlisinin hakkındaki iddiaları, bu iddiaların dayandığı delilleri, üzerine atılı fillerin hukuki nitelendirmesini ve önerilen disiplin cezasını bilmesi gerektiği sonucuna varılmakta olup, tüm bu hususlar kendisine bildirilmeyen kişinin kendisini yeterince savunamayacağı açıktır” denilmiştir.⁴²

3. Tevhiden Cezalandırma ve Fikri İçtima Bakımından Değerlendirme

a. Tevhiden Cezalandırma Bakımından Değerlendirme

Tevhiden cezalandırma, bir kişinin birden çok fiili nedeniyle açılan soruşturmada, aralarında içtima olmayan her fiil için ayrı ayrı yaptırım kararı alınması gerekirken, idarenin birden çok disiplin yaptırımı yerine takdiren tek yaptırım kararı almasını ifade etmektedir.⁴³ Nitekim Danıştay kararlarına göre de, “...“tevhiden cezalandırma” yöntemi, soruşturma raporlarında getirilen teklifler ve verilen cezalarla uygulama alanı bulmuştur. Yapılan soruşturmalarda her bir eylem için hukuki nite-

⁴⁰ Danıştay 12. D., E. 2016/10099, K. 2016/4937, T. 24.10.2016, (www.kazanci.com.tr).

⁴¹ Danıştay 12. D., E. 2014/7433, K. 2015/5640, T. 28.10.2015, (www.kazanci.com.tr).

⁴² DİDDGK, E. 2007/1846, K. 2011/66, T. 17.02.2011, (www.kazanci.com.tr).

⁴³ Yunus Eraslan, “Disiplin Hukukunda Tevhiden Cezalandırma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Y.7, S.13, Haziran 2019, s. 170-171, 183.

lendirmenin ayrı ayrı yapılması gerekmeyle birlikte, sonuçta tek bir disiplin cezası teklifinde bulunulması mümkün olduğu gibi disiplin cezası vermeye yetkili disiplin amir veya kurullarının da fiilin sübuta erdiğine kanaat getirmeleri halinde tek bir ceza veya soruşturmacı teklifine bağlı kalmaksızın ayrı ayrı ceza verebilmeleri mümkündür. Disiplin amir veya kurullarının tevhidten cezalandırma yoluna başvurarak verecekleri cezaların idari yargı yerlerince hukuka uygunluk değerlendirmesi yapılırken her bir eylemin ayrı ayrı değerlendirilerek karar verilmesi gerekmeyle birlikte, cezalandırılan kişinin lehine idare tarafından yapılan uygulamayı (tevhidten cezalandırmayı) ortadan kaldıracak şekilde karar verilmesi hukuka uygun olmayacaktır....”⁴⁴ Tevhiden cezalandırmada, usulüne uygun savunma gereklerinin her bir fiil açısından yerine getirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde usulüne uygun savunma alınmadığından iptal kararı verilebilecektir. Örneğin, yargısal denetimde usulüne uygun savunma alınan kınama yaptırımını gerektiren “A” fiili bakımından fiilin sübuta ermediği sonucuna varıldığında, kınama yaptırımını gerektiren “B” fiili bakımından usulüne uygun savunma alınmamış ise mahkeme kınama yaptırımının iptaline karar verecektir. Tevhiden cezalandırma suretiyle aylıktan kesme yaptırımına karar verilen bir soruşturmada, usulüne uygun savunma alınan kınama yaptırımını gerektiren “C” fiili bakımından fiil sübuta ermiş olsa da aylıktan kesme yaptırımını gerektiren “D” fiili bakımından usulüne uygun savunma alınmamışsa mahkeme iptal kararı verecektir.

b. Fikri İçtima Bakımından Değerlendirme

Fikri içtima durumunda hukuken tek bir fiil söz konusudur. Nitekim Danıştay kararlarına göre, “...Doğal anlamda gerçekleştirilen her bedensel eylem ayrı bir hareketi oluşturmakta ise de hukukî anlamda hareketin tek olması ile ifade edilmek istenen husus, doğal anlamda birden fazla hareket bulunsa dahi, bu hareketlerin, hukukî nedenlerden dolayı değerlendirmede birlik oluşturması suretiyle tek hareket olarak kabulüdür. Diğer bir anlatımla, doğal anlamda fiilin tek olduğu herhâlde hukukî anlamda da fiilin tek olduğu

⁴⁴ Danıştay 8. D., E. 2016/8735, K. 2020/152, T. 23.01.2020, (www.kazanci.com.tr); Aynı yönde bkz. Danıştay 12. D., E. 2016/4926, K. 2019/2460, T. 03.04.2019, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 12. D., E.2015/1109, 2018/3615, T. 04.10.2018, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 8. D., E. 2016/5765, K. 2018/2123, 16.04.2018, (www.kazanci.com.tr).

söylenebilirse de doğal anlamda fiilin çok olduğu her hâlde hukukî anlamda da fiilin çok olduğu her zaman söylenemeyecektir. Bazen bir hareketler kümesi, hukukî açıdan tek bir fiil olarak kabul edilecektir. Bu hâlde suç tipinin birden fazla hareketle ihlal edilebilir olması hareketin hukuken tekliğini etkilemeyecek, doğal hareketler hukuken tek kabul edilecektir. Fikri içtimada da fiil ya da hareketin tekliği, doğal anlamda değil hukukî anlamda tek olmayı ifade etmektedir. Bir kısım suçların işlenmesi sırasında doğal olarak birden fazla hareket yapılmakta ise de ortaya konulan bu davranışlar suçun kanunî tanımında yer alan hukuksal anlamdaki “tek bir fiili” oluşturmaktadır...”.⁴⁵

Fikri içtima durumunda, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 53/D maddesi uyarınca bir fiil birden çok disiplin suçu oluşturduğunda neticede birden fazla disiplin cezası yerine bunlardan en ağır olan disiplin cezasının verilmesi gerekmektedir. Nitekim Danıştay 8. Dairesi de bir kararında “...aynı soruşturma kapsamında, benzer ve birbirini takip eden ve birbirinin sonucu olan iç içe geçmiş ve aralarında kopukluk olmayan eylem ve işlemlerin her birinin ayrı fiiller olarak nitelendirilmesi ve cezaların birleştirilmeyip her biri için ayrı bir disiplin cezası verilmesi hukuka uygun bulunmamaktadır.... Soruşturma neticesinde davacıya birden fazla disiplin cezası vermek yerine bunlardan en ağır olan disiplin cezasının verilmesi gerekmektedir...” diyerek karar vermiştir.⁴⁶ Tevhiden cezalandırmada olduğu gibi, fikri içtimada da usulüne uygun savunma gereklerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Ancak tevhiden cezalandırmadan farklı olarak fikri içtimada hukuki anlamda tek fiil söz konusudur.⁴⁷ Tek fiil ile kanunun farklı maddelerinin ihlali durumunda da tüm ihlaller soruşturulana bildirilerek savunma alınması gerekir.⁴⁸

⁴⁵ Danıştay 13. D., E. 2016/4569, K. 2021/893, T. 11.03.2021, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 13. D., E. 2018/3969, K. 2021/3299, T. 13.10.2021, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 13. D., E. 2018/392, K. 2022/941, T. 10.03.2022, (www.kazanci.com.tr); Danıştay 13. D., E. 2018/1941, K. 2022/2946, T. 29.06.2022, (www.kazanci.com.tr).

⁴⁶ Danıştay 8. D., E. 2018/4469, K. 2020/1135, T. 24.02.2020, (www.kazanci.com.tr).
⁴⁷ Eraslan, s. 180-181.

⁴⁸ Akkoyunlu, s. 23.

II. YÜKSEKÖĞRETİM DİSİPLİN SORUŞTIRMALARINDA SAVUNMA HAKKININ SINIRLARI

A. Savunma Sınırını Aşan İfadeler

Anayasamızın 26. maddesinde, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti düzenlenmiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10. maddesinde de ifade özgürlüğü düzenlenmiştir. İfade özgürlüğü sınırsız olmayıp, AİHS m.10'da da belirtildiği üzere ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması amacıyla sınırlanabilir. Anayasa Mahkemesi yükseköğretim öğrencilerinin ifade özgürlüğünü değerlendirdiği bir kararında, öğrencilerin ifade özgürlüğüne yönelik getirilen düzenlemeler bakımından eğitimin derecesinin büyük önem taşıdığı, eğitimin derecesi arttıkça öğrencinin ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerin azalması gerektiği belirtilmiştir. Kararda, "...yükseköğretim kurumlarının düzeninin sağlanması amacıyla disiplin kurallarının öngörülmesi ve uygulanması mümkün olmakla birlikte bilimsel üretimin merkezlerinden biri olarak kabul edilen üniversitenin yerleşkesinde ifade özgürlüğü ortamının oluşturulması zorunludur. Bu bağlamda özgür düşüncenin ve eleştirel aklın beşiği olarak görülen akademide farklı düşüncelere sahip olan, ifadelerini açıklama şekilleri keskin olabilecek üniversite öğrencilerine daha fazla hoşgörü gösterilmesi gerekmektedir. İfade özgürlüğü, üniversite öğrencileri de dahil olmak üzere herkesin görüş ve fikirlerini serbestçe anlatabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi imkânına sahip olması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla üniversite öğrencileri, söz konusu görüş ve fikirleri tartışmalı olsa veya rağbet görmese dahi ifade etme özgürlüğünün sıkı korumasından yararlanmalıdır..." gerekçesine yer verilmiştir.⁴⁹

Disiplin soruşturmalarında savunma çerçevesindeki ifadelerin savunma dokunulmazlığı kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Türk Ceza Kanunu'nun iddia ve savunma dokunulmazlığı başlıklı 128. maddesinde, "Yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı

⁴⁹ Anayasa Mahkemesi, E. 2023/78, K. 2024/55, T. 22.02.2024, p. 29, RG, T. 19.04.2024, S. 32522.

veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması halinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir" hükmü yer almaktadır. TCK m. 128'de düzenlenen iddia ve savunma dokunulmazlığı hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmektedir.⁵⁰ Söz konusu düzenleme uyarınca, disiplin soruşturmasındaki savunmalar da savunma metninde yer alan isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanmaları ve uyumsuzlukla bağlantılı olmaları durumunda dokunulmazlık kapsamındadır. Örneğin hakaret içerdiği ileri sürülen savunmaların dokunulmazlıktan yararlanabilmesi için TCK m. 128'de öngörülen savunma sınırını aşmaması gerekmektedir. Gerek cezai gerek hukuki gerek disiplin açısından savunma dokunulmazlığından yararlanılabilmesi için savunmanın belirtilen sınırlar içerisinde olması gerekir.⁵¹ Savunma sınırını aşan ifadeler bakımından ise ceza sorumluluğunun yanı sıra, tazminat sorumluluğu ve disiplin sorumluluğu söz konusu olabilmektedir.

B. Soruşturmanın Gizliliği

1. Gizliliğin Temel Amacı

Yükseköğretim Kanunu'nun 53/A maddesinde disiplin soruşturmalarında uyulacak esaslar belirtilmiştir. Söz konusu düzenlemede soruşturmanın gizliliğinin esas olduğu da belirtilmektedir (2547 sayılı Kanun m. 53/A-1-k). Öğrenci disiplin soruşturmaları bakımından da 54/6-a maddesinde, "*Soruşturmanın gizliliği esastır*" hükmü yer almaktadır. Gizlilik Dereceli Belgelerde Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde gizlilik dereceleri tanımlanmıştır.⁵² Söz konusu düzenlemeye göre, üç milli gizlilik derecesi bulunmaktadır. Bunlar; "*çok gizli*", "*gizli*" ve "*hizmete özel*" dir. Gizlilik dereceleri arasında yer alan hizmete özel, "*izinsiz açıklanması veya yetkisiz kişilerce öğrenilmesi hâlinde herhangi bir idari faaliyete, gerçek veya tüzel kişiye, idari*

⁵⁰ Serhat Sinan Kocaoğlu, "Türk Ceza Kanunu (m.128) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak "Savunma Dokunulmazlığı", *Ankara Barosu Dergisi*, 2012/4, s. 22-23, 32.

⁵¹ Kocaoğlu, s. 32, 33.

⁵² RG, T. 26.04.2022, S. 31821.

soruşturmaya, adli soruşturmaya ve kovuşturmaya zarar verebilecek belgeler için kullanılır". Disiplin soruşturmasına ilişkin belgelerin gizlilik derecesi de "hizmete özel" dir.

Disiplin soruşturmaları masumiyet karinesinin ve lekelenmeme hakkının bir sonucu olarak üçüncü kişilere karşı gizlidir.⁵³ Özel hayatın gizliliğinin korunması gereklidir. Ancak kanaatimizce soruşturmanın gizliliği yalnızca üçüncü kişilere yönelik değildir. Soruşturmanın varsa şikayetçi ve bir ölçüde soruşturulan bakımından da gizliliği söz konusu olabilir⁵⁴. Disiplin soruşturmasının gizliliği idari sırların korunması ve delillerin karartılmasını önlemeye yardımcı olur.⁵⁵ Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 19. maddesi ve söz konusu kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmeliğin 30. maddesi uyarınca, yürütülen disiplin soruşturması ile ilgili olan ancak açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde özel hayata müdahale sonucu doğuracak, kişilerin veya soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, gizli bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya bu tür bilgi ve bilgi kaynağının elde edilmesini güçleştirecek bilgi ve belgeler istenemez.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, disiplin soruşturmasında gizliliğin temel amacının soruşturulanın haklarının korunması yanında, soruşturmanın güvenliğini sağlanması ile soruşturmacının ve hatta üçüncü kişilerin haklarının korunmasını da içerdiği belirtilebilir.

2. Gizliliğin Kapsamı

Soruşturulanın haklarının korunması, soruşturmanın güvenliğinin sağlanması ve soruşturmacı ile üçüncü kişilerin haklarının korunması bakımından soruşturmanın gizliliği önem arz etmektedir. Bununla birlikte gizliliğin, savunma hakkına engel olmaması gerekmektedir. Savunma hakkının hukuka aykırı olarak kısıtlanması görevi kötüye kullanma suçu oluşturabilmektedir. Nitekim Danıştay 1. Daire, "...soruşturma raporuyla hakkında Devlet memurluğundan çıkarılma cezası önerisi getirilen ve bu öneri uyarınca savunması istenen kamu görevlisine

⁵³ Karaca, s. 139.

⁵⁴ Soruşturmanın gizliliği ilkesinin hakkında soruşturma açılan kamu görevlisi için geçerli olmadığı yönünde bkz. Kaya, s. 85; Boz, s. 28.

⁵⁵ Karaca, s. 139; Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 57.

ve vekiline yapılacak savunmaya esas olmak üzere soruşturma raporu ve eklerinden istenen belgelerin bir örneğinin verilmemesinin savunma hakkının hukuka aykırı olarak kısıtlanması sonucunu doğurduğu, bu nedenle ilgililere isnat edilen eylemin, haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunduğu..." belirtilerek, görevi kötüye kullanma suçu bakımından soruşturma izni verilmemesi kararının kaldırılmasına karar vermiştir.⁵⁶ Danıştay 12. Dairesi'nin memurluktan çıkarma yaptırımının iptali istemiyle açılan davaya ilişkin kararında, "...disiplin soruşturma raporu ile eklerinin bir suretinin kendisine verilmesini talep etmesine karşılık, ... Valiliğince 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanununun "idari soruşturmaya dair bilgi ve belgeler" başlıklı 19. maddesi uyarınca bu talebin Valiliklerince uygun görülmediği gerekçesiyle soruşturma dosyası ve eklerinin davacıya verilmemesi, böylece davacının savunma hakkının ve dolayısıyla açmış olduğu bu davada savunmasını yapabilmesi bakımından adil yargılanma hakkının ihlal edildiği..." belirtilmiştir.⁵⁷ Danıştay 10. Dairesi'nin bir kararında da, tamamlanmış idari soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgelerin tümünün savunma ve bilgi edinme hakkı kapsamında edinilebileceği, soruşturma raporuna ilişkin bilgi ve belgelerin 4982 sayılı Kanun'un 19. maddesi uyarınca verilmemesinin hukuka uygun olmadığı belirtilmiştir.⁵⁸ Soruşturmanın gizliliğini sağlamak adına, savunma hakkını ve adil yargılanma hakkını⁵⁹ kısıtlayacak derecede soruşturulandan bilgi, belge saklanması hukuk devleti ilkesi ile bağdaşmaz.⁶⁰ Ancak kanaatimizce tanıkların adres ve kimlik numaraları gibi kişisel verileri içeren tüm dosyanın idare tarafından soruşturulana verilmesi, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na aykırıdır. Söz konusu Kanun'un 28. maddesinde istisnalara yer verilmiştir. Söz konusu düzenlemeye, kanunun amacına ve temel ilkelerine uygun ve orantılı olmak kaydıyla veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü düzenleyen 10.,

⁵⁶ Danıştay 1. D., E. 2008/721, K. 2008/800, T. 27.06.2008, (www.kazanci.com.tr).

⁵⁷ Danıştay 12. D., E. 2013/5654, K. 2014/183, T. 28.01.2014, (www.kazanci.com.tr); Aynı yönde bkz. DİDDGK, E. 2005/3292, K. 2008/1633, T. 12.06.2008, (www.kazanci.com.tr).

⁵⁸ Danıştay 10. D., E. 2012/6939, K. 2016/186, T. 15.01.2016.

⁵⁹ Bazı idari ve disiplinler uyumsuzlukların da AİHS m.6 çerçevesinde adil yargılanma hakkının uygulama alanında yer aldığı yönünde bkz. Karaca, s. 233-240; Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Oğuz Sancakdar/Rifat Murat Önok, İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024, s. 350.

⁶⁰ Boz, s. 30.

zararın giderilmesini talep etme hakkı hariç, ilgili kişinin haklarını düzenleyen 11. ve veri sorumluları siciline kayıt yükümlülüğünü düzenleyen 16. madde, kişisel veri işlemenin kanunun verdiği yetkiye dayanılarak görevli ve yetkili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca, denetleme veya düzenleme görevlerinin yürütülmesi ile disiplin soruşturma veya kovuşturması için gerekli olması durumunda uygulanmaz. Kanaatimizce söz konusu düzenleme savunma hakkının kullanılmasını sağlayacak ölçüde bilgi ve belgelerin verilmesini ifade etmektedir. Bu çerçevede örneğin tanık ifade tutanakları, söz konusu tutanaklarda yer alan adres ve kimlik numaraları gibi kişisel veriler karartılarak veya dosyada delil olarak video kaydı varsa söz konusu kayıt soruşturma konusu ile ilgili olmayan kişiler blurlanarak (mozaiklenerek) soruşturulana savunmasını hazırlaması için verilebilir. Hakkında daha önce açılmış ve sonuçlandırılmış disiplin soruşturması olan kişinin yapmış olduğu başvuru üzerine Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından da, “...Başvuranın, bilgi edinme talebinin karşılanması için varsa istenen soruşturma dosyaları hakkında üçüncü şahıslara ait kimlik bilgileri ile kimliklerin tespitine imkân veren her türlü bilgi ve ifade, 4982 sayılı Kanun’un 9 uncu maddesi çerçevesinde çıkarılmak/karartılmak suretiyle başvuru sahibinin erişimine sunulması gerektiği değerlendirilmiştir...”.⁶¹

Bir Üniversitenin “ön inceleme, soruşturma ve kovuşturmalarda şikayetçilerin, avukatların veya üçüncü kişilerin anılan süreçlere ilişkin olarak söz konusu dosyaları talep ettikleri beyan edilerek bu taleplere ilişkin yapılacak işlemler hakkında tereddüt” oluştuğunu belirterek görüş istemesi üzerine Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu tarafından alınan 26.05.2021 tarih 2021/757 sayılı kararda ise “...başvuru sahibinin kendisi hakkında yürütülen soruşturmaya veya incelemeye ilişkin bilgi veya belge taleplerinin, soruşturma veya inceleme raporunun tekemmül etmiş olması halinde, ilgili soruşturma veya inceleme raporunun 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun “İdari soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler” başlıklı 19 uncu maddesinin (a) ve (d) bentleri gereğince, özel hayatın korunmasına riayet ederek üçüncü şahıslara ait kimlik bilgileri ile kimliklerinin tespitine imkân veren her türlü bilgi ve ifade karartılmak, ifade tutanakları ile tanık ifadelerini içeren

⁶¹ TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, S.17493, Başvuru no. 2019/11575, T. 11.11.2019, (<https://personel-tr.agu.edu.tr>)

kısımlar çıkartılmak suretiyle kendisiyle ilgili bilgilerin başvuru sahibinin erişimine sunulması gerektiği...” belirtilmiştir.⁶² Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu görüşünde özetle rapor tekemmül etmemiş ise soruşturmanın bilgi, belge talebinin reddedilebileceğini, raporun tekemmül etmiş olması durumunda kişisel veriler korunarak ve ifade tutanakları ile tanık ifadeleri çıkarılarak soruşturmanın kendisiyle ilgili bilgilerin verilebileceğini belirtmiştir. Soruşturma raporu tamamlandıktan sonra, karar almaya yetkili makam tarafından savunma istenirken dosyadaki deliller içerisinde yer alan ifade tutanaklarının, tanık ifadelerinin soruşturulana verilmemesi kanaatimizce savunma hakkını kısıtlar. Nitekim yukarıda belirtmiş olduğumuz Danıştay kararlarında da usulüne uygun savunma hakkı tanındığından söz edilebilmesi için iddiaların dayandığı delillerin soruşturulmanın savunma yapmasına imkân tanıyacak şekilde verilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun söz konusu görüşü kanaatimizce bağlayıcı nitelikte değildir, ancak itiraz üzerine verdiği kararlar da benzer yönde olmaktadır.⁶³ Nitekim Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu disiplin soruşturmalarına ilişkin 02.03.2022 tarihli bir kararında da ilgilinin “*so-mut iddia ve varsa delilleri de içerecek şekilde soruşturma dosyası ve eklerinin bir nüshasının*” tarafına ibrazı talebinin “*soruşturmanın devam ettiği ve bu aşamada soruşturma ile ilgili bilgi ve belgelerin verilemeyeceği, bu doğrultuda ilgili kurumun cevabının yerinde olduğu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin 12’nci maddesi kapsamında kaldığı ve ... reddedilmesi gerektiği*” belirtilmiştir.⁶⁴ 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliğin istenecek bilgi veya belgelerin niteliğine ilişkin 12. maddesinde “*...tekemmül etmemiş bir işleme ilişkin bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap...*” verebileceği belirtilmiş olup, kurulun kararı soruşturmanın derdest olduğu gerekçesine dayanmaktadır, her ne kadar soruşturma raporu icrai nitelikte

⁶² Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 2021/757, T. 26.05.2021, (<https://bedk.adalet.gov.tr>).

⁶³ Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu tarafından itiraz üzerine verilen kararların hukuki niteliğine ilişkin değerlendirme için bkz. Harun Yılmaz, “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında İtiraz Usulü”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, C. 2, Yıl 2015, s. 980-982.

⁶⁴ Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 2022/341, T. 02.03.2022, (<https://bedk.adalet.gov.tr>).

olmayan hazırlık işlemi, yaptırım kararları idari işlem niteliğinde ise de kanaatimizce kararda kastedilen işlem, idari işlem diğer bir ifade ile yaptırım kararı değil, soruşturma raporudur. Soruşturma raporu tamamlanmadan dosya örneğinin soruşturulana verilmesi durumunda; soruşturmanın, soruşturmacının veya üçüncü kişilerin güvenliği tehlikeye düşebilecek, gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkabilmesi veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi kaynaklarının temini güçleşebilecektir. Ancak soruşturma raporunun tamamlanmış olması da söz konusu riskleri tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Kurula göre, soruşturmanın tamamlanması da Bilgi Edinme Kanunu'nun 19. maddesi uyarınca erişilemeyecek bilgi ve belgelere hiçbir sınırlama olmaksızın erişimi mümkün hale getirmemektedir.⁶⁵

Fransa'da da disiplin soruşturmasında yetkili makamın, kimliklerinin açıklanmasının tanıklara zarar vereceği durumlarda, tanıkların talebi üzerine anonimleştirdiği tanık ifadelerine dayanarak yaptırım kararı alabileceği kabul edilmektedir. Ancak Fransız Danıştay'ın anonim tanıklığın değerlendirildiği 5 Nisan 2023 tarihli kararına göre, yaptırım kararına karşı açılan davada ifadelerin gerçekliğine veya içeriklerinin doğruluğuna itiraz edildiğinde, yaptırım kararı almaya yetkili makam tanıkların iddiayı ispatlayabilecek nitelikte olduğuna ilişkin tüm unsurlar ile ifadelerde yer alan hususları doğrulayacak tüm unsurları ortaya koymalıdır.⁶⁶ Fransız Danıştay'ın 22 Aralık 2023 tarihli kararında da savunma hakkı ile anonim tanıklık arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Kararda, rapora dayalı olarak yaptırım kararı alınırken, raporun ve tanık ifadelerinin soruşturulana bildirilmesi gerektiği, kimliğinin açıklanmasının tanığa zarar vereceği durumlarda, tanığın talebi üzerine anonimliği korunarak ifadenin soruşturulana verilebileceği, riskin karar almaya yetkili makam tarafından somut olaya göre değerlendirileceği belirtilmiştir. Karara konu olayda raporun soruşturulana iletildiği, tanık ifadelerinin özetinin raporda yer aldığı, bununla birlikte tanık ifadelerinin soruşturulana verilmediği dikkate alınarak savunma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.⁶⁷

⁶⁵ Akkoyunlu, s. 42.

⁶⁶ Conseil d'État, No. 463028, 05.04.2023, "<https://www.conseil-etat.fr/fr/ariane-web/CE/decision/2023-04-05/463028>", 30.04.2024.

⁶⁷ Conseil d'État, No. 462455, 22.12.2023, "<https://www.conseil-etat.fr/fr/ariane-web/CE/decision/2023-12-22/462455>", 30.04.2024.

Şikayetçi bakımından da konunun değerlendirilmesi gereklidir. Kanaatimizce şikayetçiye soruşturma sonucunun gizlilik ileri sürülmek suretiyle bildirilmemesi hukuka uygun değildir. Şikâyeti üzerine yürütülen soruşturmanın sonucunun şikayetçiye bildirilmesi gereklidir. Şikayetçi tarafından bilgi edinme başvurusunda bulunulması durumunda, 4982 sayılı Kanun'un istisna hükümleri ileri sürülerek reddedilmesi mümkün değildir. Kanun'un 5. maddesi uyarınca, ilgili soruşturma kapsamında hazırlanan raporun sonuç bölümünün talep edilmesi durumunda üçüncü kişilere ait kimlik bilgileri ile kimliklerin tespitine imkân veren bilgiler karartılmak suretiyle, diğer bir ifadeyle üçüncü kişilerin kişisel verileri gizlenmek suretiyle başvurana verilmesi gerekir.⁶⁸ Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun yukarıda belirtmiş olduğumuz 26.05.2021 tarihli 2021/757 sayılı kararında da, "... Başvuru sahibinin şikâyetçi sıfatını haiz olması durumunda ve söz konusu soruşturma/ön inceleme raporunun tekemmül etmiş olması halinde, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun "İdarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgeler" başlıklı 19 uncu maddesinin (a) ve (d) bendi hükmü saklı kalmak kaydıyla, soruşturma/ön inceleme dosyasının yalnızca "sonuç" bölümünün, şikâyetçi/ihbarcı sıfatını haiz olması hasebiyle başvuru sahibinin erişimine açılması gerektiği..." belirtilmiştir. Ancak soruşturmanın temel amacının kurum düzeninin korunması olduğu da göz ardı edilmemelidir. Kamu görevlisini şikâyet sonrasında şikayetçilerin soruşturmaya ilgili bilgi edinme amacıyla idareye yaptıkları başvuruların reddi üzerine açılan davalarda konu dava açma ehliyeti yönünden değerlendirilmektedir. İdari Yargılama Usulü Kanunu (İYUK) m. 14 uyarınca ilk incelemede dilekçeler, ehliyet yönünden de incelenir. Davanın dava açma ehliyetine sahip olmayan kişi tarafından açılmış olması durumunda, davanın İYUK m. 15/1-b uyarınca reddine karar verilir. Konuya ilişkin bir Danıştay kararında, "Disiplin cezalarının, hizmetin iyi işlemesi ve kamu görevlisinin uyması gereken düzenleme ve yasaklara uyulmasının sağlanması amacıyla getirilmiş olduğu ve kamu görevlileri hakkındaki şikayetlerin disiplin suçunun ihbarı niteliğinde olması nedeniyle şikayetçinin hak ve çıkarlarını doğrudan ilgilendirmedeği, Kamu görevlisinin disiplin suçu işlediğine dair ciddi bir suç duyurusu veya şikayet halinde ilgili hakkında soruşturma yapılması zorunluluğu bulunmakta ise de; yapılan soruşturma sonucunda

⁶⁸ Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 2017/2173, T. 21.12.2017.

verilecek kararın şikayetçiyi doğrudan ilgilendirmeyen bir hal alan ve tek taraflı işlem niteliğine bürünen bu sonuca karşı açılan davanın incelenmesine ehliyet yönünden olanak bulunmadığı...” belirtilmiştir.⁶⁹ Ancak söz konusu kararın temyizden incelenerek bozulması istemiyle yapılan başvuru üzerine Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararında davacının “... başvurunun akıbeti hakkında bilgi almak amacıyla yaptığı başvurunun ise iptali istenen düzenleme gerekçe gösterilerek reddedildiği göz önüne alındığında; düzenleme, davacının hukukunu etkileyebilecek nitelikte olduğundan, bu davayı açmada meşru, kişisel ve güncel menfaatinin bulunduğu sonucuna varılmıştır...” denilerek davanın ehliyet yönünden reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet görülmediği belirtilmiştir.⁷⁰

Soruşturmada şikayetçi veya soruşturulan konumunda olmayan üçüncü kişilerin dosyaya ilişkin bilgi, belge taleplerinin ise özel hayatın gizliliği kapsamında reddi gerekir. Nitekim Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun yukarıda belirtmiş olduğumuz 26.05.2021 tarih 2021/757 sayılı kararında da “...Başvuru sahibinin, talep edilen dosyada taraf olmaması durumunda (şikâyet edilen veya şikâyetçi) 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu’nun “Özel hayatın gizliliği” başlıklı 21’inci maddesi uyarınca talebin reddi gerektiği...” belirtilmiştir.

3. Soruşturmanın Gizliliğini İhlalin Sonuçları

Soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi durumunda, disiplin sorumluluğunun yanı sıra tazminat sorumluluğu ile cezai sorumluluk söz konusu olabilecektir.

a. Disiplin Sorumluluğu

Yükseköğretim Kanunu’nun 53. maddesinde, basın-yayın veya bilişim sistemlerini kullanarak kişinin amiri, iş arkadaşları, personeli, hizmetten yararlananlar veya öğrencileri hakkında gerçeğe aykırı açıklamada veya haksız isnatta bulunması veya rızaları olmaksızın özel hayatlarıyla ilgili açıklama yapması ve görev gereği öğrenilen gizli kalması gereken bilgi ve belgelerin açıklanması kademe ilerlemesinin durdurulması veya birden fazla ücretten kesme yaptırımını

⁶⁹ Danıştay 5. D., E. 2020/3517, K. 2020/5020, T. 11.11.2020.

⁷⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E. 2021/3725, K. 2022/348, T. 07.02.2022, (www.kazanci.com.tr).

gerektiren fiiller olarak düzenlenmiştir. Bu çerçevede, devlet yükseköğretim kurumları öğretim elemanları tarafından söz konusu fiillerin gerçekleştirilmesi kademe ilerlemesinin durdurulmasını gerektirmekte iken, vakıf yükseköğretim kurumları öğretim elemanları⁷¹ tarafından söz konusu fiillerin gerçekleştirilmesi birden fazla ücretten kesme yaptırımını gerektirmektedir. Vakıf yükseköğretim kurumları öğretim elemanlarının kademe ilerlemesi söz konusu olmadığından kanunda aynı fiil için iki ayrı yaptırım türüne yer verilmiştir. Birden fazla ücretten kesme cezası kademe ilerlemesinin durdurulması cezasının muadili olarak düzenlenmiştir.⁷²

Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinde ise, yetkili olmadığı halde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç verilmesi kınama (DMK m. 125/B-m), açıklanması yasaklanan bilgilerin açıklanması kademe ilerlemesinin durdurulması (DMK m. 125/D-k), yetki almadan gizli bilgilerin açıklanması Devlet memurluğundan çıkarma yaptırımını (DMK m. 125/E-h) gerektiren fiiller olarak düzenlenmiştir. Üniversitede görevli memurlar tarafından disiplin soruşturmasının gizliliğinin ihlal edilmesi durumunda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinde öngörülen yaptırım uygulama alanı bulur. Ancak disiplin soruşturmasının kamuyu ilgilendiren bir yönü söz konusuysa yetkili üstlerden izin almak koşuluyla kamunun aydınlatılması da söz konusu olabilir.⁷³

Guja/Moldava kararında da AİHM, soruşturma süreci ile ilgili bilgileri paylaşan başvurucunun görevine son verilmesini AİHS m. 10'un ihlali olarak kabul etmiştir.⁷⁴ Kararda, kamu yararının söz konusu olduğu durumlarda gizli nitelikli olanlar dahil kurum içi bilgilerin

⁷¹ Vakıf yükseköğretim kurumları öğretim elemanlarının statüsüne ilişkin değerlendirme için bkz. Ural Aküzüm, *Kamu Hukuku Açısından Vakıf Yükseköğretim Kurumları*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 79-105; Önüt Lale Burcu, "Vakıf Üniversitesinin Faaliyetlerinin Durdurulması ve Garantör Üniversitenin İşlevi", *İKÜHFD*, C.17, S.1, 2018, s. 100-101; Duygu Çelebi Demir/Mehpare Çaptuğ Dilek, "Vakıf Üniversitesinde Çalışan Personelin Eşit Ücret Hakkı", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S.48, 2022, s. 110-117.

⁷² Aslan/Altındağ, s. 135.

⁷³ Sancakdar/Altınok Çalışkan/Dursun Özdemir/Seyhan/Yağcı/Karaca, s. 57.

⁷⁴ AİHM, Guja v. Moldova, Başvuru no. 14277/04, T. 12.02.2008, "https://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-85017"; Ayrıca bkz. Karaca, s. 249.

açıklanmasının AİHS m. 10 kapsamında değerlendirilebileceği kabul edilmiştir.⁷⁵

b. Tazminat Sorumluluğu

Soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi durumunda hakkı ihlal edilen kişi tarafından idare aleyhine tam yargı davası açılabilmesi mümkündür. Nitekim Anayasamızın 129/5. maddesi uyarınca “Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir”, DMK m. 13’te de “Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar. Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır” hükmü yer almaktadır. Rücu işlemlerine ilişkin gerekli değerlendirme, DMK’ya dayanılarak kabul edilen “Devlete ve Kişilere Memurlarca Verilen Zararların Nevi ve Miktarlarının Tespiti, Takibi, Amirlerinin Sorumlulukları, Yapılacak Diğer İşlemler Hakkında Yönetmelik” çerçevesinde yapılmakta, rücu talep veya davasının yöneltilebileceği sorumluların tespiti, rücu davasına konu olabilecek kusurun varlığı ve kusur oranlarının belirlenmesi için komisyon görevlendirilebilmektedir. Nitekim Yönetmeliğin zararın ve miktarın tespiti başlıklı 7. maddesinde de “...hizmet kusurlarından doğan zararların miktarı kurum ve kuruluşların en üst yöneticilerinin belirleyeceği iki kişi ile zarara sebebiyet veren memurun ilk amirinden oluşan 3 kişilik bir heyet tarafından tespit edilir” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla Üniversitelerde Rektör tarafından oluşturulacak rücu komisyonunda, Rektör tarafından görevlendirilen iki kişi ile soruşturmanın gizliliğini ihlal eden personelin görevli olduğu birimin amiri yer alacaktır. Yapılan değerlendirme neticesinde, tam yargı davası nedeniyle tazminat ödeyen idare ödediği tazminatı soruşturmanın gizliliğini ihlal eden personele adli yargıda rücu edebilecektir.

Kamu görevlisinin, üçüncü şahsa verdiği zarar sebebiyle zararı tazmin eden idareye karşı sorumluluğu kişisel kusuru oranında söz konusu olur.⁷⁶ Kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken, görevlerini

⁷⁵ AİHM, Guja v. Moldova, p.72, 97.

⁷⁶ Bahtiyar Akyılmaz/Murat Sezginer/Cemil Kaya, Türk İdare Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023, s. 788-790.

ifa ederken yükümlülüklerini yerine getirmemeleri, kin ve husumetle gerçekleştirdikleri davranışları, açık ve bariz yetki aşımı, açık yasa hükmünü yanlış uygulama gibi ağır kusurlu faaliyetleri kişisel kusur oluşturmaktadır.⁷⁷ Soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi de kişisel kusur niteliğindedir. Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 73/1’de, rücu isteminin, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrayacağı belirtilmektedir. Tam yargı davası neticesinde idare tarafından tazminatın tamamının ödenmesinden ve soruşturmanın gizliliğini ihlal eden personelin öğrenilmesinden itibaren iki yıl geçmiş ise zamanaşımı nedeniyle rücu söz konusu olamayacaktır. Zamanaşımı süresinin başlangıcı bakımından rücu davasının açılmasına ilişkin olur tarihinin esas alınması durumunda, tam yargı davasına ilişkin karar kesinleşmemiş olsa da rücu davası bakımından zamanaşımı süresinin dolması söz konusu olabilecektir.⁷⁸ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun konuya ilişkin bir kararında, zamanaşımı süresinin başlayabilmesi için zararın tamamının ödenmesinin yeterli olmadığı, sorumlu kişilerin de bilinmesi gerektiği, olayda sorumlu kişilerin idare mahkemesi kararının kesinleştiği tarihte öğrenildiği belirtilmiştir.⁷⁹ Kanaatimizce somut olaya göre değerlendirme yapılmalı ve zamanaşımı süresinin başlangıcı bakımından tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarih esas alınmalıdır.⁸⁰

⁷⁷ Sancakdar/Önüt/Us Doğan/Kasapoğlu Turhan/Seyhan, s. 854-855; Akyılmaz/Sezginer/Kaya, s. 789.

⁷⁸ Serkan Çınarlı/Munise Seray Göncü Döner/Kerim Azak, Kamu Görevlilerine Rücu Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 264.

⁷⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/4-1488, K. 2013/809, T. 31.05.2013 için bkz. Çınarlı/Göncü Döner/Azak, s. 264-267.

⁸⁰ Nitekim İzmir BAM 4. Hukuk Dairesinin E. 2021/1056, K. 2021/1567 sayılı kararında da, “...Özetle her ne kadar idare faili yani birlikte sorumlu olduğu kişiye ve fiili İdare Mahkemesinin yargılaması sırasında (davalının müdahil olması nedeniyle) öğrenmiş ise de, rücu davasında idarenin rücu edebileceği tutarın ne olacağı, rücu edip edemeyeceği İdare Mahkemesi kararının kesinleşmesine (reddedilen manevi tazminat tutarı için bozma sonrası yargılama yapılmasına bağlı) olması ve tazminatın tamamının ödenmemiş olması nedenleriyle zararın kapsamı tam olarak belirlenmemiştir. Diğer bir anlatımla 2 yıllık zamanaşımı süresi İdari yargı kararının kesinleşmesi tarihinden başlatılması gerektiği, dava tarihinde zamanaşımı süresi işlemeye başlamadığı halde davanın zamanaşımı nedeniyle reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı görülmüştür” ifadesi yer almaktadır.

c. Cezai Sorumluluk

Soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi durumunda disiplin soruşturması dışında ceza soruşturması da açılabilir. Türk Ceza Kanunu'nun 285. maddesinde düzenlenen adliye karşı suçlar arasında yer alan gizliliğin ihlali suçu, ceza muhakemesi kapsamındaki soruşturmalara ilişkin olup, disiplin soruşturmaları suçun konusunu oluşturmamaktadır.⁸¹ Ancak somut olaya göre, Türk Ceza Kanunu'nun 134. maddesinde düzenlenen özel hayatın gizliliğini ihlal suçu veya Türk Ceza Kanunu'nun 258. maddesinde düzenlenen göreve ilişkin sırrın açıklanması suçu oluşabilir.⁸² Alman hukukunda ise disiplin soruşturmaları da soruşturmanın gizliliğini ihlal suçu kapsamında kabul edilmektedir.⁸³

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53. maddesinin 2653 sayılı Kanun ile değişik c bendinde ceza soruşturması usulü düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre, *"Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının ve bu kuruluş ve kurumların 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi memurlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında"* yetkili makamlarca inceleme başlatılabilir, inceleme sonucunda veya doğrudan ceza soruşturması açılabilir. Söz konusu düzenlemede öngörülen usul, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'da öngörülen usulden kapsamındaki kişiler, konu ve usulün niteliği bakımından farklıdır.⁸⁴ Örneğin devlet üniversitesi akademik veya idari personeli⁸⁵ tarafından disiplin soruşturmasının

⁸¹ Gökhan Türkoğlu, Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Gizliliğin İhlali Suçları (TCK m. 285/1-3), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019, s. 33, 82; Ayvaz Cebre, Soruşturmanın Gizliliğinin İhlali Suçu, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzincan 2016, s. 56.

⁸² Göreve ilişkin sırrın açıklanması suçuna ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Emin Alşahin, "Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması Suçu (TCK m. 258)", *MÜHF-HAD*, C.20, S.2, 2014, s.219-248; Muharrem Özen/Atacan Köksal, "Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması Suçu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 69, S. 1, 2020, s. 189-228.

⁸³ Türkoğlu, s. 32-33; Cebre, s. 55, 56.

⁸⁴ Aslan/Altındağ, s. 195.

⁸⁵ 2547 sayılı Kanun'daki soruşturma usulünün yalnızca devlet üniversitelerini kapsadığı, vakıf üniversitelerinde çalışan akademik ve idari personelin, rektör ve rektör yardımcılarını dışında, genel hükümlere tabi olduğu yönünde bkz. Aslan/Altındağ, s. 197.

gizliliğinin ihlali durumunda savcılığa yapılan şikâyet üzerine savcılık görevsizlik kararı vererek dosyayı yükseköğretim kurumuna gönderir. 4483 sayılı Kanun'da izin usulü düzenlenmişken, Yükseköğretim Kanunu'na göre bu durumda soruşturma yükseköğretim kurumunda yürütülmektedir. 4483 sayılı Kanun uyarınca idari mercii tarafından izin verildiğinde soruşturma Cumhuriyet savcıları tarafından yürütülmekte iken, 2547 sayılı Kanun'un 53/c maddesine göre ceza soruşturması yükseköğretim kurumunda yürütülmektedir.⁸⁶

İlk soruşturma neticesinde soruşturmacı lüzum-u muhakeme veya men-i muhakeme önerisinde bulunabilir. Son soruşturmanın diğer bir ifade ile kovuşturmanın açılıp açılmamasına kanunda yetkili kılınan makam tarafından karar verilir. İlk soruşturmada yetkili makamda olduğu gibi son soruşturma açılmasına karar verecek makam da soruşturulanın görevine bağlı olarak değişebilmektedir. Örneğin, öğretim elemanları bakımından yetkili makam üniversite yönetim kurulu üyeleri arasından oluşturulacak üç kişilik ceza kurulu (2547 sayılı Kanun m. 53/c-2-d), fakülte dekanları bakımından rektörün başkanlığında rektörce görevlendirilen rektör yardımcılarının oluşan üç kişilik kurul (2547 sayılı Kanun m. 53/c-2-c), DMK'ya tabi memurlar bakımından mahal itibariyle yetkili il idare kuruludur (2547 sayılı Kanun m. 53/c-2-e). Söz konusu kişiler hakkında verilen lüzum-u muhakeme kararına ilgililerce yapılacak itiraz ile men-i muhakeme kararları kendiliğinden Danıştay 1. Dairesi'nde incelenerek karara bağlanır (2547 sayılı Kanun m. 53/c-4). Danıştay 1. Daire, lüzum-u muhakeme kararını men-i muhakemeye, men-i muhakeme kararını lüzum-u muhakemeye çevirebileceği gibi eksik inceleme durumunda eksikliğin giderilmesi için dosyayı geri gönderebilir. Madde itibariyle yetkili mahkeme soruşturulanın görevine bağlı olarak değişebilmektedir. Lüzum-u muhakemesi kesinleşen öğretim elemanları, dekanlar ve DMK'ya tabi memurların yargılanması suçun işlendiği yer adliye mahkemelerinde gerçekleştirilir (2547 sayılı Kanun m. 53/c-4).

⁸⁶ Murathan Yardımcıoğlu, Yükseköğretim Kurumlarında Çalışan Akademik ve İdari Personelin Görev Suçu Nedeniyle Ceza Soruşturması Usulü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023, s. 133; Aslan/Altındağ, s. 196; Duman, s. 88.

SONUÇ

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 53 ve devamı maddelerinde yükseköğretim personel disiplin soruşturmalarının usul ve esasları düzenlenmiş, yükseköğretim kurumları öğrencilerinin disiplin işleri ise, 2547 sayılı Kanun'un 54. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeler çerçevesinde alınan yaptırım kararına karşı açılan davada mahkeme savunmanın usulüne uygun alınıp alınmadığını da denetler. Disiplin soruşturmasında savunmanın usulüne uygun alınmamış olması, yaptırım kararının şekil unsuru bakımından iptal edilmesine neden olur. Savunma hakkının soruşturulana şeklen değil, gerçek anlamda tanınmış olması gerekir. Usulüne uygun savunma hakkı tanınmasından söz edilebilmesi için soruşturulana isnadın bildirilmesi önemlidir. Bu bildirimde isnadın sebebi diğer bir ifade ile hangi fiilin nerede ve ne zaman işlendiği ile niteliği diğer bir ifade ile fiilin hukuki yönden nitelendirilmesi yer almalıdır. Yükseköğretim disiplin soruşturmalarında savunma istenirken isnadın yanı sıra dayandığı deliller de sunulmalı ve soruşturulana savunmasını hazırlaması için yedi günden az olmayan bir süre tanınmalıdır. Soruşturulan soruşturma dosyasını inceleme, örnek alma, tanık dinletme, sözlü ve/veya yazılı savunma yapma, talebi reddetme, vekil yardımından yararlanma, kararın değiştirilmesi için hukuki başvuru hakkına sahip olmalıdır. Ka-naatimizce yükseköğretim disiplin soruşturmaları bakımından soruşturmacının ifade, yaptırım kararı almaya yetkili makamların savunma almasına yönelik düzenleme yapılması yararlı olacaktır.

Savunma hakkı güvence altına alınırken savunmanın sınırlarına da dikkat edilmesi gerekir. Disiplin soruşturmasında savunma sınırını aşan ifadeler korunamayacağı gibi soruşturmada gizliliğin sağlanması amacıyla savunma hakkının ihlali veya savunma hakkının etkin kullanımının teminini sağlamak adına gizliliğin ihlali hukuka aykırı olacaktır. Soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesi durumunda, disiplin sorumluluğunun yanı sıra tazminat sorumluluğu ile cezai sorumluluk söz konusu olabilecektir. Disiplin soruşturması çerçevesinde açıklanması veya zamanından önce açıklanması halinde kişilerin veya soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek, gizli bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya bu tür bilgi ve bilgi kaynağının elde edilmesini güçleştirecek, özel hayata müdahale sonucu doğuracak ve bu çerçevede örneğin kişisel verilerin ihlaline neden olacak bilgi ve belge-

ler istenemez. Kanaatimizce soruşturmanın gizliliği yalnızca üçüncü kişilere yönelik değildir. Soruşturmanın varsa şikayetçi ve bir ölçüde soruşturulan bakımından da gizliliği söz konusu olabilir. Bu çerçevede örneğin tanık ifade tutanakları, söz konusu tutanaklarda yer alan adres ve kimlik numaraları gibi kişisel veriler karartılarak veya dosyada delil olarak video kaydı varsa söz konusu kayıt soruşturma konusu ile ilgili olmayan kişiler blurlanarak (mozaiklenerek) soruşturulana savunmasını hazırlaması için verilebilir. Fransız Danıştay'ı da rapora dayalı olarak yaptırım kararı alınırken, raporun ve tanık ifadelerinin soruşturulana bildirilmesi gerektiğini, kimliğinin açıklanmasının tanığa zarar vereceği durumlarda, tanığın talebi üzerine anonimliği korunarak ifadenin soruşturulana verilebileceğini, riskin karar almaya yetkili makam tarafından somut olaya göre değerlendirileceğini belirtmiştir. Rapor soruşturulana iletilmiş, tanık ifadelerinin özeti raporda yer almış olsa da tanık ifadelerinin soruşturulana verilmemesi savunma hakkının ihlali olarak kabul edilmektedir.

2547 sayılı Kanun'un 53/A maddesinde yer alan savunma hakkı kapsamında gözetilecek hususlara ilişkin düzenlemeler, Anayasa Mahkemesi'nin 13.10.2022 tarih ve E. 2022/87; K. 2022/121 sayılı kararı ile iptal edilmiş ve kararın Resmî Gazete'de yayınlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Karar Resmî Gazete'de 02.02.2023 tarihinde yayımlanmış ve dokuz aylık süre geçmiş olmasına rağmen çalışmanın hazırlandığı tarih itibarıyla henüz konu ile ilgili düzenleme yapılmamıştır. Yükseköğretim disiplin soruşturmalarında savunma hakkı ilgili içtihatlar da dikkate alınarak gerekli mevzuat düzenlemesinin ivedilikle yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

Kitaplar

- Aküzüm Ural, Kamu Hukuku Açısından Vakıf Yükseköğretim Kurumları, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- Akyılmaz Bahtiyar /Sezginer Murat /Kaya Cemil, Türk İdare Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Aslan Zehreddin/Altındağ Halil, Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Başar Cemal, Türk İdare Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku Işığında Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.

- Cebre Ayvaz, Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçu, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzincan 2016.
- Çınarlı Serkan/Göncü Döner Munise Seray/Azak Kerim, Kamu Görevlilerine Rücu Davaları, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.
- Dalle-Crode Sylvain, Le fonctionnaire communautaire : Droits, obligations et régime disciplinaire, Bruylant, Bruxelles 2008.
- Duman Bahattin, Yükseköğretim Ceza ve Disiplin Soruşturması, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2023.
- Giritli İsmet/Bilgen Pertev/Akgüner Tayfun, İdare Hukuku, Der Yayınları, İstanbul 2006.
- Gonod Pascale/Melleray Fabrice/Yolka Philippe, Traité de droit administratif, T.2, Dalloz, Paris 2011.
- Gözler Kemal, İdare Hukuku, C.1, Ekin Basım Yayın, Bursa 2019.
- Günday Metin, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara 2011.
- Karaca Egemen, Üniversitelerde Disiplin Rejimi, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Maurin André, Droit administratif, Dalloz, Paris 2007.
- Sancakdar Oğuz, Disiplin Yaptırımı Olarak Devlet Memuriyetinden Çıkarma ve Yargısal Denetimi, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.
- Sancakdar Oğuz, Memur Hukuku, Anadolu Üniversitesi yayını, Eskişehir 2011.
- Sancakdar Oğuz/Altınok Çalışkan Elif/Dursun Özdemir Gizem/Seyhan Serkan/Yağcı Pınar/Karaca Egemen, Disiplin Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara 2022.
- Sancakdar Oğuz/Önüt Lale Burcu/Us Doğan Eser/Kasapoğlu Turhan Mine/Seyhan Serkan, İdare Hukuku Teorik Çalışma Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Şimşek Oğuz, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta, İstanbul 2008.
- Tezcan Durmuş/Erdem Mustafa Ruhan/Sancakdar Oğuz/Önok Rifat Murat, İnsan Hakları El Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2024.
- Tifine Pierre, Droit administratif français, EJFA, 2012.
- Truchet Didier, Droit administratif, Puf, Paris 2017.
- Türkoğlu Gökhan, Türk Ceza Kanunu'nda Yer alan Gizliliğin İhlali Suçları (TCK m. 285/1-3), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.
- Ulusoy Ali, Türk İdare Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.
- Yardımcıoğlu Murathan, Yükseköğretim Kurumlarında Çalışan Akademik ve İdari Personelin Görev Suçu Nedeniyle Ceza Soruşturması Usulü, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.
- Zabunoğlu Yahya Kazım, İdare Hukuku, C.1, Yetkin Yayınları, Ankara 2012.

Makaleler

- Akkoyunlu Sencer Abdullah, "Disiplin Soruşturmasında Memurun Savunma Hakkını Kullanımında İdarenin Uyması Gereken Esaslar", *DÜHFD*, C. 28, S. 48, Yıl 2023.
- Akyılmaz Bahtiyar, "Anayasal Esaslar Çerçevesinde Kamu Personeli Disiplin Hukuku ve Uygulamadaki Sorunlar", *GÜHFD*, C.6, S.2, 2022.

- Alşahin Mehmet Emin, “Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması Suçu (TCK m. 258)”, *MÜHF-HAD*, C.20, S.2, 2014.
- Boz Selman Sacit, “Memur Disiplin Hukukuna Hâkim Olan Temel İlkeler”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.25, S.2, 2017.
- Çelebi Demir Duygu/Çaptuğ Dilek Mehpare, “Vakıf Üniversitesinde Çalışan Personelin Eşit Ücret Hakkı”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S.48, 2022.
- Dakos Maître, “Vous êtes étudiant et faites l’objet d’une procédure disciplinaire: les 5 choses à savoir”, <https://www.alexia.fr>.
- Eraslan Yunus, “Disiplin Hukukunda Tevhiden Cezalandırma”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Y.7, S.13, Haziran 2019.
- Karahanogulları Onur, “Memur Disiplin Hukukunun Niteliği ve İlkeleri”, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, C.8, S. 3, 1999.
- Kaya Cemil, “Memur Disiplin Suç ve Cezalarına ve Disiplin Soruşturmasına Hâkim Olan Temel İlkeler”, *Amme İdaresi Dergisi*, C. 38, S.2, 2005.
- Kocaoğlu Serhat Sinan, “Türk Ceza Kanunu (M.128) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak “Savunma Dokunulmazlığı”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2012/4.
- Önüt Lale Burcu, “Avrupa Birliği Personel Rejiminin Disiplin Hukuku Boyutu”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, C. 5, S.45.
- Önüt Lale Burcu, “Vakıf Üniversitesinin Faaliyetlerinin Durdurulması ve Garantör Üniversitenin İşlevi”, *İKÜHFD*, C.17, S.1, 2018.
- Önüt Lale Burcu, “Disiplin Soruşturması”, *Hukuk Bilimleri Ansiklopedisi* (Ed. Özkaya/ Erat/Çoban İnce/Duran), Nobel Yayınevi, Ankara 2022.
- Özen Muharrem/Köksal Atacan, “Göreve İlişkin Sırrın Açıklanması Suçu”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 69, S. 1, 2020.
- Süslü Güven, “Disiplin Hukuku”, *Hukuk Bilimleri Ansiklopedisi* (Ed. Özkaya/Erat/Çoban İnce/Duran), Nobel Yayınevi, Ankara 2022.
- Us Doğan Eser/Yücel Dericiler Özge, “Kamu Görevlisi Disiplin Hukukunda Masumiyet Karinesi ve Şüpheden Sanık Yararlanır (In Dubio Pro Reo) İlkelerinin Uygulanması”, *ÇÜHFD*, C.5, S.1, Nisan 2020.
- Yılmaz Harun, “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında İtiraz Usulü”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, C. 2, Yıl 2015.

Mahkeme Kararları

- AIHM, YY. v. Rusya, Başvuru no. 40378/06, T. 23.02.2016.
- AIHM, Mockuté v. Litvanya, Başvuru no. 66490/09, T.27.02.2018.
- AIHM, Guja v. Moldova, Başvuru no. 14277/04, T. 12.02.2008.
- Anayasa Mahkemesi, Arif Huseynli ve diğerleri, Başvuru no. 2019/39033, T. 28.06.2022.
- Anayasa Mahkemesi E.2022/54, K. 2022/99, T. 08.09.2022, RG, T. 20.09.2022, S. 31959.
- Anayasa Mahkemesi, Tural Balayev ve diğerleri, Başvuru no. 2019/42294, T. 01.02.2023.
- Anayasa Mahkemesi, E. 2022/87, K. 2022/121, T. 13. 10.2022, RG, T. 02.02.2023, S. 32092.

- Anayasa Mahkemesi, E. 2023/78, K. 2024/55, T. 22.02.2024, RG, T. 19.04.2024, S. 32522.
- Conseil d'État, No. 463028, 05.04.2023.
- Conseil d'État, No. 462455, 22.12.2023.
- DİDDGK, E. 2005/3292, K. 2008/1633, T. 12.06.2008.
- DİDDGK, E. 2007/1846, K. 2011/66, T. 17.02.2011.
- DİDDK, YD İtiraz No: 2013/357, T. 17.6.2013.
- DİDDK, E. 2021/3725, K. 2022/348, T. 07.02.2022.
- Danıştay 1. D., E. 2008/721, K. 2008/800, T. 27.06.2008.
- Danıştay 5. D., E. 2016/16509, K. 2018/5060, T. 25.01.2018.
- Danıştay 5. D., E. 2020/3517, K. 2020/5020, T. 11.11.2020.
- Danıştay 8. D., E. 2016/5765, K. 2018/2123, T. 16.04.2018.
- Danıştay 8. D., E. 2016/8735, K. 2020/152, T. 23.01.2020.
- Danıştay 8. D., E. 2018/4469, K. 2020/1135, T. 24.02.2020.
- Danıştay 10. D., E. 2012/6939, K. 2016/186, T. 15.01.2016.
- Danıştay 12. D., E. 2013/5654, K. 2014/183, T. 28.01.2014.
- Danıştay 12. D., E. 2014/7526, K. 2015/454, T. 18.02.2015.
- Danıştay 12. D., E. 2015/1695, K. 2015/4717, T. 09.09.2015.
- Danıştay 12. D., E. 2015/2005, K. 2015/5076, T. 08.10.2015.
- Danıştay 12. D. E. 2015/1023, K. 2015/5293, T. 15.10.2015.
- Danıştay 12. D., E. 2014/7433, K. 2015/5640, T. 28.10.2015.
- Danıştay 12. D., E. 2016/10099, K. 2016/4937, T. 24.10.2016.
- Danıştay 12. D., E. 2013/10617, K. 2016/6891, T. 28.12.2016.
- Danıştay 12. D., E.2015/1109, 2018/3615, T. 04.10.2018.
- Danıştay 12. D., E. 2016/4926, K. 2019/2460, T. 03.04.2019.
- Danıştay 13. D., E. 2016/4569, K. 2021/893, T. 11.03.2021.
- Danıştay 13. D., E. 2018/3969, K. 2021/3299, T. 13.10.2021.
- Danıştay 13. D., E. 2018/392, K. 2022/941, T. 10.03.2022.
- Danıştay 13. D., E. 2018/1941, K. 2022/2946, T. 29.06.2022.
- Danıştay 16. D., E. 2015/4326, K. 2015/2271, T. 30.04.2015.
- İzmir BAM 4. Hukuk Dairesi, E. 2021/1056, K. 2021/1567.
- Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/4-1488, K. 2013/809, T. 31.05.2013.
- Kamu Denetçiliği Kurumu ve Bilgi Edinme Kurulu Kararları
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 2017/2173, T. 21.12.2017.
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 2021/757, T. 26.05.2021.
- Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu, 2022/341, T. 02.03.2022.
- TBMM Kamu Denetçiliği Kurumu, S.17493, Başvuru no. 2019/11575, T. 11.11.2019.

İnternet Kaynakları

<https://bedk.adalet.gov.tr>

<https://www.conseil-etat.fr/>

<https://eur-lex.europa.eu>

<http://hudoc.echr.coe.int>

<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>

<https://www.kazanci.com.tr>

<https://www.legifrance.gouv.fr/>

<https://personel-tr.agu.edu.tr>

Resmî Gazeteler

JOUE, 27.04.2004, L.124/1-118.

RG, T. 30.04.2021, S. 31470.

RG, T. 26.04.2022, S. 31821.

RG, T. 20.09.2022, S. 31959.

RG, T. 02.02.2023, S. 32092.

RG, T. 09.02.2023, S. 32099.

RG, T. 11.03.2023, S. 32129.

RG, T. 19.04.2024, S. 32522.